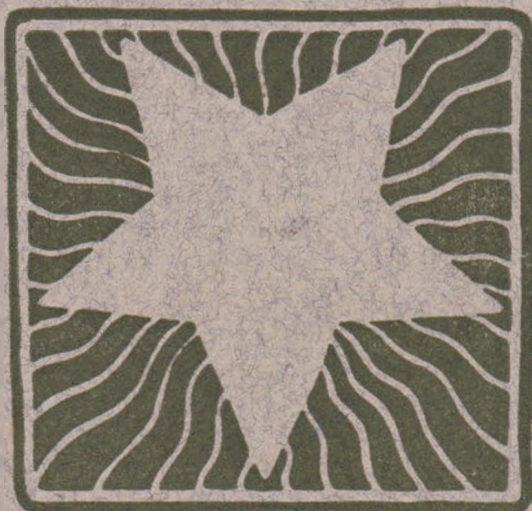

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU CULTU-
RĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ

ANUL X : SIBIU 16 APR. 1911: NRUL 8.

: REDACTOR: OCT. C. TÂSLĂUANU :

Sumarul:

Al. Ciura . . . . . Inviere.
A. Herz . . . . . Răvaș de nuntă
(poezie).
Constanța Hodoș . . . . . Aci, pe pământ.
I. U. Soricu . . . . . A fost odată (poezie).
Em. Gârleanu . . . . . Beizadeaba.
Victor Stanciu . . . . . Vieța în natură.
A. Bârseanu . . . . . † Iosif Sterca Șuluțu.

I. Borgia . . . . . Iuliu Caesar, de
Shakespeare.

Dări de seamă:

II. Chendi . . . . . „Apa morților”, de M.
Sadoveanu; „Pe urma
dragostei”, de Irina G.
Lecca.

Cronică: = Plângerea nedreaptă a unui poet. Pasărea albastră. Pier cân-
tecele noastre? Dürer. † Iosif Sterca Șuluțu. — Poșta redacției.

Ilustrațiuni: Albrecht Dürer: Hristos pe cruce (in colori), Autoportret, Hiero-
nymus Holzschuher, Cap de moșneag, Apostolii.

Adaus muzical: Rugăciune, de C. Porumbescu. Vieța și activitatea lui C. Po-
rumbescu. Portretul lui C. Porumbescu.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU CULTURĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borgia, Dr. T. Brediceanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Victor Eftimiu, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pliș, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Țngaria:

1 an . . . . . 16 cor.   Ed. de lux . . . . . 24 cor.
6 luni . . . . . 8 "   " " " " . . . . . 12 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 cor.

România și în Străinătate:

1 an . . . . . 20 cor.   Ed. de lux . . . . . 30 cor.
6 luni . . . . . 10 "   " " " " . . . . . 15 "

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiiu (Nagyszeben).

Cărți mai nou apărute:

Jalea Satelor, poezii de Ion Cocârla-Leandru . . . . . Cor. 2.—

Poeme românești:

1. Hora României June, pentru pian.
2. Horă veche, pentru pian.
3. „Spune-mi codrule“, pentru voce și pian (Z. Bârsan).
4. Glas de clopot, pentru voce și pian (Z. Bârsan).
5. Mihnea și Baba, pentru voce și pian (D. Bolintineanu).

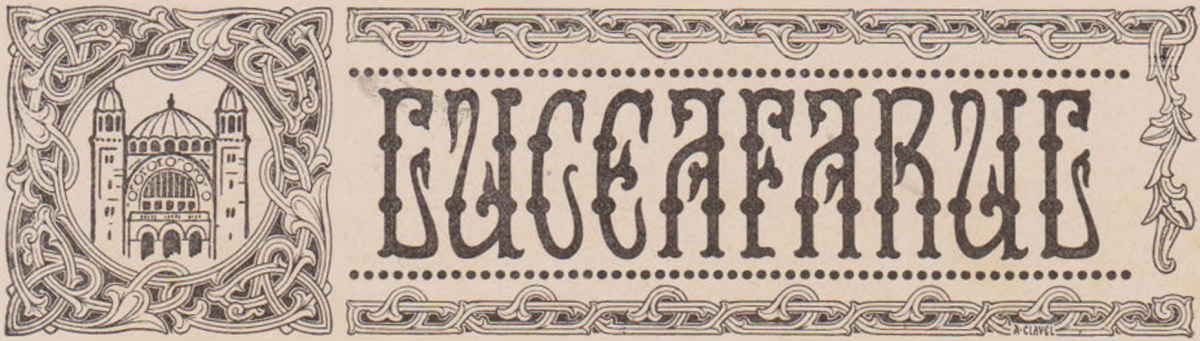
Compuse pe note de I. Scarlatescu, cor. 5.50.

Biblioteca societății „Steaua“, fiecare Nr. à 20 fileri:

- Nr. 22. Amintiri și schițe, culeg. de Em. Gârleanu.
- Nr. 23. Povestirile lui Moș Eftimie Hârobor, de Radulescu-Niger.
- Nr. 24. Din Legendele Neamului Hohenzollern de St. O. Iosif.
- Nr. 25. Flori și Povești, de Ion Dragoslav.

Se află în depozit la librăria lui W. KRAFFT în Sibiiu.

==== Catalog la cerere gratis și franco. ====

Orice reproducere oprită.

Înviere.

O ploaie de raze coboară din văzduh, îmbrățișându-se cu miresele, ce primăvara le asvârle cu prisosință din toate fibrele firii, ce se deșteaptă

Simțesc, cum sufletul tresare și el, ca la o chemare din alte zări, silindu-te să-l urmărești, cu privirea măcar, în avântul lui de înălțare.

E greu bietului suflet să se înalțe, târând în urmă-i cătușele grele ale humei, asemenea acelor evadați, cari au scăpat dintre zidurile temniței, dar abia pot să-și uruiască picioarele, de cari atârână lanțuri și obezi!

Sufletul, această odraslă de vultur, menită a se ridica spre culmi, se sbate între zăbrelele scundului carcer pământean, ridicându-se abia cu închipuirea la înălțimile pe cari le visă.

Și cât de îngreunat e și acest biet avânt al fantaziei!

Vin grijile și năcazurile vieții, vin micile răutăți și marile patimi, cari picură plumb îngreunător pe aripile tale de Icar neîndemânic, și avântul ți se curmă la cea dintâi fâlfăire de aripă!

Te vezi ridicol, împrejmuit de zâmbete ironice sau compătimitoare; pe o clipă, îți iei hotărîrea de a rămâne „cu minte”, — cum sunt ceialalți fericiți semenii ai tăi — dar puiul de vultur, ce trăește în sufletul tău, bate nemulțumit din aripă, spunându-ți cu un imperativ categoric:

— Mai sus! Mai sus!

*

Păduricea din față îmi zâmbeste prietenoasă, frământându-și ramii înmuguriți.

Un miros de ghiocei și viorele, o adiere de pământ umed îmi umflă plămâni.

Sufletul lui Pan, al marelui Pan, planează asupra ei, ca o îndârjire, ca o supremă îndârjire, a unei lumi de poezie, ce nu mai este.

Pan a murit!

Și nimfele, ce îl întovărășeau, s'au risipit și ele prin văgăuni, prin peșteri ascunse îndatăce au văzut crucea, sclipind ca un stindard al biruinții, deasupra clopotnițelor.

Au dispărut toate aceste minunate basme antropomorfe, cari înfățișau puterile tainice ale firii.

Și a venit Fiul-Omului și s'a instăpânit pe tronul falșilor zei, aducând în viața noastră pământeană concepția înaltă a dragostei creștinești, care „toate le suferă, toate le crede, la toate nădejde are, toate le rabdă; și care niciodată nu cade”.

*

Trec înduioșat pe cărările pustii; mormane de frunze moarte foșnesc discret sub pasul meu, ca și când aş păși peste grele covoare persiane.

Păduricea clatină voioasă din vârfulile goale, arătându-și mugurii puțini și mătîșoarele. Duhul dușmănos al Dochiei planează încă deasupra ei, ca o pasere de pradă, dar totul e de geaba! Suflul învierii se resimte pretutindeni: în razele de aur ale soarelui, în ghioceii, ce își ridică căpșoarele albe, în ramii ce se destind, ca după un somn adânc și urît.

E atâta lumină pe aceste cărări străjuite de arbori-schelete, încât nu le mai recunoști, amintindu-ți de umbra prietenoasă a zilelor de vară.

Mă opresc pe o bancă în vârful dealului, privind la lumea, ce mișună pe uliți.

E așa de edificător să privești câteodată lumea, de sus.

Sgomotul și învălmășala vieții de toate zilele pătrunde până la tine așa de mulcomă, ca o melodie prinsă în surdină.

Cât de mici sunt oamenii, priviți de sus, și ce ridicole sunt măruntele dușmăni, cu cari grăbesc să-și mărească reciproc rostul vieții, destul de amar și fără asta!

Și cu cât s'ar mări proporția depărtării, oamenii ar fi capabili, să emită o părere mai adevărată asupra semenilor săi!

Vorbim înduioșați despre trecut, nu pentru că oamenii deatunci ar fi fost mult superiori, ci pentru că îi privim prin prisma magică a — distanței!

Oamenii — spune un mare poet — sunt cu atât mai mici, cu cât te apropii mai mult de ei, în deosebire de statui, ce cresc în proporția, cu care te apropii de ele!

*

Trec cu ochii peste jurnalele ce le-am adus, mâhnit de insultele, ce se asvârl cu atâta ușurință...

Deschid apoi scrisoarea unui necunoscut, de pe pustă.

— Cine mă cunoaște pe mine pe acest tărîm străin? mă gândeam.

Cetesc iscălitura: Muntyán Todor.

Ridic din umeri, fără să înțeleg, ce-o vrea dela mine acest creștin. Și cum trec peste slovele ungurești ale omului, mă cuprinde o mare duiosie.

Eră scrisoarea unui bănațean, ajuns ispravnic la o curte baronească de pe stepă. Eră pe deplin îndestulit cu situația, în care se află, dar nu se putea împăcă cu gândul, că singurul copil ce îl avea, nu știă scrie românește. „Că io știu grăi românește — spuneă la sfârșitul scrisorii în rumânește — dar nu baș a scria“...

Vorbise cu baronul — și acesta îi îngăduise, cu toată dragostea să-și trimită băiatul la o școală românească — și mă rugă să-l sprijinesc și eu.

Simții cum ochii mi se împainjinesc, cum o perdea de lacrimi se coboară, ca un văl diafan, prin care intrevedeam realitatea, în spectrul curcubeului.

*

Vedeam pe bietul Toader Muntean, pierdut în mijlocul stepei, trăind din mila baronului trufaș.

Cât se va fi muncit bietul ispravnic, câte nopți va fi priveghiat în luptă cu gândul, că feciorul lui nu știe scrie românește.

Și, după multe sbuciumări, s'a hotărît, în urma urmei, să spună și stăpânului, dorul ce-i ardea sufletul.

A început, așa, pe departe — și baronul a înțeles cuvântul, de când și-a deschis gura. Și probabil i-a răspuns:

— Prietene, trimite-ți copilul la orice școală românească, căci e un ticălos celce să lapadă de limba părinților lui!

*

Dangăt de clopot mă trezește din reverii.

Mă gândesc la scena când doctorul Faust ascultă sceptic clopotele ce vesteau Învierea.

Cât de șters mi se pare acest tablou, în comparație cu ceea ce simțeam eu!

Din adâncul pierdut al stepei — de profundis — un glas năbușit îmi cere un sprijin, ce pot să i-l ofer.

Și glasul umil se întovărășește cu sufletul de premenire al firei; cu ghiociei ce își ridică petalele albe, cu viorelele cu ochi albaștri — cu adierea de sănătate a lanurilor cu miros de pământ umed.

Simțesc, cum sufletul mi se înalță, văd, undeva, în slavă, chipul Mântuitorului, strivind încăperea scundă a mormântului de peatră — și-mi vine în minte gestul frumos al Cezarului, care voia să îmbrățișeze lumea întreagă!

*

Iubite, Toadere, îți mulțumesc pentru clipele de înălțare, ce mi-ai dat cu scrisul tău simplu.

Mi-ai dat impresia, că stau în fața celui mai strălucit cimitir al Italiei, pe frontispiciul căruia, mâna unui om genial a scris cu litere de aur un singur cuvânt: „Resurrecturis“.

Al. Ciura.

Răvaș de nuntă.

De ziua nunții tale-ți scriu,
Acum, câteva rânduri;
La nuntă n'o să pot să fiu,
Și de-aș putea la ce să viu
Să mă mai vezi pe gânduri.

Când din al dragostei amurg
Îți faci o sărbătoare,
Din lacrimile care-mi curg
Ca zilele ce 'ncet se scurg
Să-ți faci mărgăritare.

Din zâmbetu-mi îndurerat
Fă-ți flori de lămâiță
Și să le pui, că nu-i păcat,
În părul ce l-am sărutat
Șuviță cu șuviță.

Atunci când ne-am văzut întâi,
Privirea cu sfială
Mi-a 'ncremenit în ochii tăi.
O! din privirile d'întâi
Fă-ți firul de beteală.

Și-acum când toate le 'nțeleg
Îau gândurile mele,
Ți le trimet fără s'aleg
Ca, vâlul de mireasă 'ntreg
Tu să ți-l țeși din ele.

Și astfel când te vei găti
Nu vei fi prea mirată.
Mult mai frumoasă nu poți fi
Dar poate-atunci te vei gândi
La mine 'ntâia dată;

Și-avea-voi mângăerea eu,
Că 'n clipele senine
Mă vei avea în gândul tău,
Precum în mintea mea mereu
Te voi purta pe tine.

A. Herz.

Aci, pe pământ.

I.

Soarele se ascunse după munți, și deodată cu poleiala de peste vârfuri se duse și căldura lui, pierdută în apa viorie a lacului, în umbra umedă a pădurii...

Excursionistii se întorceau spre casă. Vaporăse cu roțile ca niște aripi mari volburau luciul apei, lăsând o dără albă în urma lor. Și bărcile împodobite cu verdeață, pline de lume veselă, zoreau spre oraș.

Pe cheiu, prin parcul Bulevardului, răsunau vibrări de muzică, chemări de iubire, strigăte de bucurie, glasuri calde pline de încântarea unei zile de vară, petrecută în plina, sănătoasa natură.

O singură pereche, tineri amândoi, rătăceau fără țintă și păreau străini, stingheri în atmosfera asta de viață bună și veselă.

Ea, mică și slabă, cu mișcări gingașe, se

alipea de brațul lui. El, mult mai înalt, dar și mai slab decât ea, cu pași mari, aproape inconștient, o târa după el spre locurile mai puțin populate ale cheiului, fără să prindă, macar pe o clipă, privirea ochilor ei albaștri, plini de grijă.

Răspundeă numai, din când în când, la șoptirile ei rugătoare câte cu o strângere de braț, convulsivă.

„Sunt ostenită, îngână ea. Să ședem puțin... Colo pe banca aceea lângă mal... Nu-i nimeni...”

El se uită cu neliniște împrejur; par'că nu i-ar fi fost locul destul de izolat...

Și pe când ea, scăpată o clipă din înclătarea nervoasă a brațului osos, își pierdeă privirea în zare, și uimită de frumusețea priveliștei ce se deșfășură superbă înaintea ochilor, șopti:

„Geneva...”

El se uită în fundul apei limpezi și adânci, la vârfurile stâncilor, cari se zăreau ca niște capete de ființe misterioase din profunzimea lacului...

„Cât de frumos e aci!” îngână ea.

„Vezi, și nu voiai să vii, răspunse el tresărind, ca trezit din vis.

— Pentru copii, șopti ea alipindu-se din nou de brațul lui. Tremur de frică să nu li se întâmple ceva... Mimi e așa de delicată și Titinel abiă înțărcat...”

El dete din umeri și se uită din nou în apă, distrat.

„Uite ce liniștit e lacul, nici un val deasupra lui... Să luăm și noi o barcă.

— E târziu... Să ne întoarcem la otel, Raul... Aș vrea să plecăm încă în seara asta.

— Unde?

— Acasă, la București”.

Cu o mișcare bruscă el se ridică de pe bancă și fugi dealungul cheiului.

„Raul!...”

Galbenă, tremurând de spaimă că avea s'o lase acum aci, singură, pierdută în lumea asta străină, ea alergă și se prinse cu putere de brațul lui.

„Raul... Nu fii crud... Nu mai pot sta. Am venit pe trei săptămâni, nu pe toată vara cum vrei tu... Mâne se împlinește luna de când lipsim... Și am lăsat pe mama bolnavă, n'o să poată îngriji de copii...”

El isbucni, sarcastic:

„Mama! Copiii! sunt totul pentru tine; — eu nu însemnez nimic!”

Ea îl prinse de mână și iarăș se uită la el cu ochii ei calzi, umezi de multă simțire.

Mâna lui eră rece ca sloiul de ghiață.

„Tu știi cât de mult te iubesc... Raul, ești nedrept, ești bolnav. Și călătoriile astea obositoare mai mult rău îți fac. Numai acasă, în liniște bună, lângă copiii noștri...”

Glasul ei blând tremură de dor să pătrundă în sufletul lui... Dar el n'o ascultă.

Privirea lui tulbure rătăcea pe întinderea nesfârșită a lacului.

O barcă mică se zărea în depărtare, venind spre mal.

Când fu aproape, Raul făcu semn barcagiului.

„Du-ne în larg, spre luna”, îi porunci.

„Se ridică nori, s'a înoptat și nu-i lună”, stătî la îndoială barcagiul.

„O să-ți plătesc îndoit ca să-ți cumperi lumânări în locul lunei”, răspunse Raul.

Și coborî în barcă întinzând mâna spre tovarășa lui. Ea ezită o clipă, înfiorată de întunecimea apei sclipitoare; apoi învinsă de stăruința lui, îi prinse degetele reci și se așeză lângă el.

Îl iubea... Umilă, devotată, de trei ani o jucărie oarbă în mâinile lui.

Oare unde o duce? Cum are s'o asvârle, s'o fărîme, într'o pornire de mânie pătimăse, copilul ei caprițios?

Dar nu... Din ochii lui pieri deodată întunecimea dușmănoasă de mai nainte. În bătaia luminilor din barcă, de cum plutea lină pe întinsul luciu al apei, ea zări în ochii lui negri iarăș văpaia aceea care străbătuse de atâteaori cu farmec sufletul ei... O cuprinse cu brațul drept, și-i șopti:

„Vezi, ce bine-i, în legănarea asta tăcută, așa pierduți în nemărginire... De ce să ne întoarcem în iadul acela? În țara aceea barbară, unde nimeni nu simte ce-i farmecul naturii și ce-i puterea inteligenței omenești”.

Ea suspină abiă auzibil:

„E țara noastră, Raul...”

— Las-o”, îngână el și o strânse mai cu putere de mijloc.

Un val de milă nespuse trecu prin sufletul ei. „O țară unde nimeni nu simte puterea inteligenței”. Se strânse mai aproape pe pieptul lui, pierdută în amintirea primelor zile de iubire și admirație pentru el.

Cât au fost de luminoase vremurile acele!... Când au apărut cele dintâi versuri ale lui... Duiosă cântece de iubire, cari îi răsunau în suflet acum cu o sfâșiere tristă... Și nuvelele lui de aceeaș jale nespuse. Cum de n'au fost apreciate? N'a fost nimeni să-l înțeleagă, să-l ajute. Singură ea. Dar nu i-a ajuns! Artistul are nevoie de lume. O lume întreagă să-l asculte, să-l priceapă. Să primească cu sufletul deschis cuvântul inspirat, din suflet rupt cu inimă cu tot, și să răsplătească cu iubire, iubirea lui sfântă... Numai ea singură l-a înțeles!

Volumul de nuvele l-a tipărit vânzând o parte din hârtiile de valoare, pe cari mama

ei i le dăduse de zestre... Ce bucurie avu când a prins întâiaoară cartea aceea în mână: „Nuvele de Raul Movilă“. Eră și o parte din sufletul ei acolo în rândurile acele neperitoare: partea ei de iubire, credință și speranță.

Și ar fi vrut să lipsească cu totul îndoiala, amarul și răzvrătirea din scrisul lui. Omul e supus greșelii, și poetul e zeul bunătații, al seninului și al iertării. Solia ceriului trimis pe pământ să cerceteze, să vindece rănile sufletului, nu să le otrăvească și mai mult.

Biciuirea, sarcastică uneori, a micilor scări omenești, nu-i plăcea. De ce să se coboare artistul la greșelile vieții mărunte, când sunt așa de cutremurătoare acele mari și eterne, patimile cari bântue sufletul omenesc deopotrivă în toate straturile sociale, și burghezime și proletariat, bogat și sărac, fără ca nici o biciuire de moravuri să le fi putut pune stavilă...

Ar fi vrut să fie acolo numai lumină și cu mâinile ei mici să oprească sabia înroșită în focul urii și al răzvrătirii... Să întoarcă puterea dorului și a iubirii în sufletul lui. Firul neperitor al credinții.

Și mai târziu, când ea își legăna pe genunchi copilul, abia de câteva luni, ar fi vrut să lipsească din scrisul lui și nota aceea de melancolie desolatoare. De ce nu lasă el să se întrezărească, măcar dincolo de chinul și frământările omenești, speranța, viața frumoasă, cu tot farmecul ei sfânt? Noi știm că după o noapte întunecată cu trăznete și furtună, răsare dimineața luminoasă, soarele. De ce să nu-i dăm sufletului zorile lui?

Nuvelele au fost primite în tăcere. Doar un singur critic, de meserie, foarte zelos, a găsit că ar fi ceva în formă, dar fondul, fondul e condamnat — din cale afară pesimist.

Nu s'au vândut. Și Raul, amărit, le-a strâns din librării. Veneă seara cu teancuri de cărți subsuoară și le ardea în foc.

Ea îl rugă cu ochii plini de lacrimi, protestă, plângea cu hohot, — înzădar!

S'a mistuit fără urmă partea ei de iubire, credință și speranță... Și a rămas numai amarul și răzvrătirea din sufletul lui.

Înzădar îl împresură cu toată gingășia iubirei calde, cu bucuria copiilor veniți să-l trezească

la o nouă viață, el rămânea posomorît, făurind planuri de răsbunare.

O revistă socială! Unde să fie înfierăți, cu fierul roșu, toți imbecilii, burghezii nesimțitori și îngâmfați de belșugul lor, stors din nevoia desmoșteniților... Înfierăți, toți ariștii și parveniții fără de inimă, cari și-au făcut scară de înălțare din inimile naive și bune și curate ale mulțimii, simulând înțelegerea durerii, părtinirea generoasă a celor umiliți.

Minciună! Amăgire și deșertăciune e toată lumea!

Primele numere au avut un succes neașteptat.

Eră un curent nou după care se îndrumau tinerii ambițioși, cei cu talent și fără de talent.

În scurtă vreme Movilă se făcu cunoscut. Fû laudat, înconjurat de o pleiadă de tineri, veseli că aveau acum unde să-și publice îndrăznețele încercări de proză și versuri răzvrătitoare...

O clipă el fû mulțămît; își făurea visuri de glorie.

Acești tineri îi purtau numele din gură în gură, îl preamăreau pretutindenii și se închinau lui.

Dar pe măsură ce se înmulțeau colaboratorii, se împușinau cetitorii revistei. După doi ani Movilă datoră cinci mii de lei la tipografie și zece mii la o bancă, unde iscălise și ea polițele reînnoind mereu scadențele... Ea avu un fior ca pe marginea unei prăpăstii și-l rugă să înceteze revista.

„Da, da, îi răspunse el, nu este nimic de făcut aci, nimic, nimic... Să plecăm!“

Și au plecat repede, fără să dea de veste nimănui dintre cunoscuți și prietini... Apoi, fără să stea liniștiți undeva în acelaș loc, unde să poată primi vești de acasă, despre copii, cutreerău acum Elveția, munții, pădurile, lacul Genevei...

...Barca alunecă ușoară în largul apei negre și strălucitoare. Întunec și liniște. Nu se auzea decât pleșcăitul lin al lopeților și din când în când în depărtare șuerul unei sirene întârziate... În gândul ei se luptă dorul cu speranța, în al lui se răsfrângea noaptea cu tot întunecul ei nepătruns... Cu ochii lacomi privea el în apă; cumplita vrajă a lumii din

fundul ei îl ademenea... Neființa, ori o altă ființă?... Tot una! Numai să înceteze asta de aci. Chinuri noi, sau deslegarea lor?... Numai să înceteze astea de acum. Să se preschimbe lutul care n'a fost cu puțință să-și găsească menirea. Prefacă-se în nomol, în pulbere arsă de soare sau purtată de viscol. Sufletul să se mistue în focul cel etern... Tot îi va fi mai bine ca în vieață, aci pe pământ...

Lui Raul i-e frig... A cuprins cu amândouă mâinile mijlocul ei, și ca odinioară, de demult, și-a închinat capul pe sînul ei:

„Emo, mă iubești tu cu adevărat?“

Buzele lui reci le caută pe ale ei... O clipă ea e în raiul visat în redeșteptarea iluziilor dragi... El a regăsit farmecul, puterea, lumina vieții! Iubirea ei a tot știutoare, a tot puternică, a tot iertătoare!

„Mămai întrebă?... De atâta vreme și nu știi?...“

O sărutare pătimașă e răspunsul. Barcagiul a întors lopețile și vâslește acum la reîntoarcere.

„O, da, șoptește Raul. Așa în liniște, în tăcere, să fim singuri, și să fie pururea noapte... Așa nemărginire, de jur împrejur... Înțârmurită, e grozavă vieață! Mă înăbuș între ziduri, între oamenii răi... Eu nu vreau să mă mai întorc... Nu, nu, Emo... Dacă mă iubești, rămâi cu mine... Aci, aci, e pace, liniște, armonie... Colo în fund, am văzut mușchiu verde, așternut moale, netulburat... Să dormim acolo, somn bun, dulce... Vîno, vîno...“

Șoptirea lui înfrigurată se curmă cu o apăsare fierbinte a buzelor pe gura ei, a brațelor pe brațele ei... Barcagiul ridică lopețile, și în clipa următoare n'auzi decât un singur țipăt... Barca se înclină într'o parte, și alătura de ea două corpuri îmbrățișate se luptau în apă.

II.

Din părul ei galben și bogat, cu reflexe de bronz, Ema simte par'că și acum picurând apa pe scânduri, în picături cadențate, pe când în corpul ei, cu furnicări reci și dure-roase, se întorcea vieața.

Vieața, din grația barcagiului, care a înțeles numai decât pe care dintre cele două vieți primejdute trebuie s'o scape.

El doarme acolo, departe, în fundul lacului frumos, pe patul de mușchiu verde... Ea, a rămas.

S'a întors la copiii ei. Nu i-a mai găsit în casa bună și îmbelșugată unde-i lăsase.

Acolo: lacăte, sigiluri... Nimic, nimic nu i-a mai rămas.

Jalea și pustiul. Durerea și vâlul negru.

Ema se uită aiurită în jurul ei. În odăița mică și cu pereții jilavi, mōhorîți, într'un pat, vai, neprimenit de mult, au adormit copilașii, îmbrățișați, cu obrații lipiți unul de altul, strânși lângă perete ca să lase loc și pentru mama lor...

În celalalt pat geme încet biata ei mamă, bolnavă, zdrobită de rele.

„Emo, tu nu te culci?...“

— Ba da, mamă, mai târziu nițel... Mai am ceva de lucru. Dormi, mamă dragă, fără grijă de mine...“

Glasul Emei nu tremură; vrea să prindă putere, să mângăie, să dea speranță, să regăsească făclia drumului orb, pierdută acolo în fundul apei...

Făclia scumpă! Copiii ei! Dragostea lui fărîmată a rămas aci, în trupușoarele lor... Aci e, aci trebuie să fie! Să trăiască ei. Din truda, din vieața și din lacrămile ei, dar să trăiască, trebuie să trăiască.

De lucru! Aci, pe pământ, da, nu în sferile de sus, cum a fost chemarea lui... Iluzii și visuri!...

Aci, pe pământ. Ceva real, folositor, din ce să poată scoate hrană, pâne pentru copilașii ei. Deocamdată pâne — pâne!

O prietină, colegă din liceu, care a urmat înainte la facultate, i-a dat să-i prescrie teza de licență. S'o mai revadă, s'o mai îndrepte pe ici, pe colo... Ea are stil frumos — zice prietina; — a trăit între literați, a învățat dela bărbatul ei — frază înflorită, deschisă, limpede, care dă înțeles deplin și farmec ideilor din cuprins. Și o îmbărbătează:

„Tu ai talent, Emo, am văzut din scrisorile tale... Ai putea să le publici într'o revistă literară“.

Ema se înfioară...

O, nu! Ea nu vrea să facă literatură! Are pregătire pentru școală. Și îi e dragă școala. Copiii rânduși în bancă să se uite la ea cu

drag, cu sete după o vorbă hrănitore de minte... Altoiul binelui și al frumosului să-l așeze ea cu grijă în inimile acele fragede, curate, ca mugurul de trandafir... Învățătoare într'un sat mic, la munte, ar vrea să fie.

Departa de lume, de sgomot, de amintiri... Singură cu copilașii ei, și cu mama ei, reîn-sănătoșată, mângăiată, să nu se mai uite la ea cu acea imputare mută din ochii ei isto-viți de plâns, cu blestemul întotdeauna gata, tremurat pe buzele ei albe, pentru el, ingratur care o ruinase, apoi a lăsat-o în neagră mizerie...

„Lașul! De ce nu s'a întors să muncească, să refacă averea risipită?... Hoțul! A furat-o, apoi a fugit cu banii ei“.

Se vor însenină ochii tulburi și buzele albe se vor rumeni... Vor îngână apoi iertarea, rugăciuni de odihnă pentru sufletul lui.

Sărmanul martir, neînțeles, bătut de soartă!

Ea trebuie să răscumpere, aci pe pământ, suferința lui, păcatele, slăbiciunea lui, aci; iar dincolo, în ceruri...

Ema își astâmpără cu palma rece fruntea înfierbântată. A isprăvit de scris. Prietina i-a promis pe mâne răsplata.

Să-și cumpere lemne, pâne, lapte pentru copii...

Foamea și frigul!

Ochii-i ard uscați, și somnul nu vine să-i aline... A secat izvorul de lacrimi, îmbeșugate până ieri... Durerea n'o mai frânge, o încălzește, o înalță ca pe aripi... Atâta lume a cutreerat!... Și picioarele o dor, ard la încheieturi...

De atâtea ori a urcat și a coborît scările... Învelită în vâlul negru, peste ochii adânciți cu cearcăne vinete, cu pleoapele înroșite, peste fața albă, stând prin coridoare, în anticamere, timidă, în așteptare, de săptămâni, de luni întregi... Nu sunt locuri! Sunt atâtea licențiate cari așteaptă. Să aștepte și ea!

Ca o umbră se strecoară prin mintea chinuită fantoma hidoasă a mizeriei... Întocmai ca și moartea, oase goale, ghiare ascuțite, și-i rângesc a foame dinții mari... Ema stinge lampa și închide ochii... O clipă numai. Prietina venise aproape de patul ei cu un mănunchiu de trandafiri albi, tot atâtea zâne: tu ai talent! Și hidoasa fantomă a răs din

întunec cu hohot batjocoritor... Ema nu mai cutează să închidă ochii. Li ține așa deschiși mari, fixați în întunec, chemând realitatea. Îi e foame...

Oare de câte zile n'a mâncat? Pe masă sunt coji de pâne, rămășițe de cartofi, dar pofta n'o îndeamnă... Frica să n'o deștepte pe mama ei, care iată, doarme însfârșit, nu mai geme, frica asta o țintuește de pat... Mai bine orice, numai acest geamăt, nu! Și murmurul din jurul ei să tacă... Rânjirea hădoasă a fantomei:

„Văduva lui Movilă, nebunul!“

„Șarlatanul ăla de Movilă!“

Un glas argintiu, glas de înger resună:

„A fost un suflet ales. Și numai ce-i vulgar poate trăi pe pământ. Pe cei buni îi chiamă cerul“.

Țipetul ei de bucurie e înecat într'un potop de lacrimii... S'a deschis iar izvorul fierbinte al durerii... Capul Emei se îngroapă în pernă, să-și înăbușe plânsul...

„Raul!... Raul!...“

Durerea o inundă ca și apa aceea mare, neagră, cu sinistre luciri; sulite reci, fioroase îi pătrund trupul, undele o cuprind, o înecă... În fundul apei întunecate e patul de mușchiu verde...

„De ce n'ai venit cu mine?“

E limpede vocea lui Raul.

Ema tresare. Ar vrea să se ridice, dar mâna lui rece se lasă mângăitoare peste creștetul ei.

„De ce te frământă atâta? Cine te răsplătește?... Atâta te sdrobești, te chinuiești, înzădar!... O clipă nu poți găsi pacea divină pe care o gust eu aci deapurare... Răutatea oamenilor ucide tot ce-i bun și frumos pe pământ. În ceriuri reînvie toate... Mi-e milă de tine... Vino...“

Buzele lui reci îi ating fruntea, ochii, și se apasă îndelung peste gura ei:

Vino!...

Ea își întinde brațele spre dânsul.

— Raul! Raul!... Cu tine!...

*

...Țipătul sguduitor trezi din somn copiii, și bătrâna băjbăl prin întuneric să aprindă repede lampa.

Ema se ridică din pat aiurită, galbenă, cu ochii lărgiți, căutând în vag...

„Unde te uiți așa?... Nu e nimeni. Ai speriat copiii!”

Micuții se alipiră plângând de pieptul ei. Ea strânse cu putere trupușoarele calde la sânul ei amortit. Îi sărută, îi liniști și-i înveli binișor în plapomă.

Apoi se sculă încet, ostenită, ca după un somn grozav, din depărtări nemăsurate, unde n'are să se mai întoarcă multă vreme... Să

miră că trupul ei e tot întreg. Nimic nu s'a sdrobit, nu s'a frânt din el?

Se uită cu luare aminte prin odăița ei sărăcăcioasă. Toate erau așa cum le lăsase aseară... Mama ei, copiii ei, readormiți în paturile lor... Lângă sobă câteva așchii...

Aprinse focul și la flacăra lui începă să prăjască rămășițele de pâne de pe masă.

În geam se ivi cea dintâi rază de soare a dimineții, ca o zâmbire blândă.

Constanța Hodoș.

A fost odată.

Ruinile vorbesc cu glasul
Chemărilor de altădată.
Ruinile acum îmbracă
Vestmântul alb de sărbătoare.
Spre ele, suflete, te 'ndreaptă,
Dă aripi visului să sboare,
Din nori și stele să culeagă
Trăitul basm... A fost odată.

În noaptea albă, parfumată
Își frânge Dunărea mijlocul
Și brâul de argint și-l țese
Cu stele de pe cer desprinse.
Dorm umbrele pe malul umed
Frivole, ca pe pat întinse
Femei, de cari a răs ursita,
A răs vieața și norocul.

Pe mal s'a coborât luntrașul
Și nu-i de-aicea pelerinul.
În vorba lui, în ochi, în mersu-i
Este ceva necunoscut
Din ura, patima, revolta
Pământului ce l-a crescut.
Ce caută la geam în noapte,
Domniță, cine e streinul?

— „Știi tu ce ne așteaptă? Vino!
Acolo-i noapte și e dor,
Acolo plânge nenorocul
Și sună lanțul. Doina plânge
Acolo blestemul în suflet
Ca valul furios se frânge,
Căldura ta și-a mea, frumoaso,
Și sufletul să li-l dăm lor!

Din robii cari au plâns în umbră
La glasul tău răsar eroi,
Și doina sfântă, doina noastră
Se schimbă 'n strigăt de fanfară,
Cad tronurile și lumina
Pătrunde noaptea din afară,
Vor tremură împilătorii,
Căci vine ziua de apoi!”

Domnița a închis fereașta,
Streinul singur a plecat
Și Dunărea cutremurată
O rază a 'nghițit în valuri,
S'au învelit în vâl de ceață
Tăcute, umbrele pe maluri.
Streinul s'a 'nfrățit cu vântul
Și azi domnița l-a uitat.

Tăcere! Stâncile 'negrite
Au prins o rază călătoare
Și, luminate, prind a spune
Povestea care o ascund.
O roză albă se alintă
Pe unda valului rotund
Un glas de buciom se aude.
Tăcere!... Basmul dulce moare.

Ruinile vorbesc cu glasul
Părerilor de rău amare:
Unde-i lumina, unde-i visul
Și unde este idealul?
Ruinile vorbesc de roza,
Pe care a 'nghițit-o valul
De noaptea care azi ascunde
Fanfară, strigăt și cântare.

I. U. Soricu.

Beizadea.

I se dusesse fama până departe. Nu eră om în tot ținutul acela să nu-l cunoască, să nu știe că Beizadea Vasile eră cel mai

Îl iubeau femeile căci eră frumos. Înalt, odată și jumătate; lat în piept, că atunci când și-l umflă îi plesneau nasturii, — cu

Albrecht Dürer: Autoportret.

puternic om de pe lume. Se temeau de el, și-l și iubeau căci dacă pedepsea fără de milă, ajută ori de câteori trebuia. Toți se plecau când trecea călare pe uliță, pe șargul scump, pe care se spune că-l ridică și el, la rândul lui, în brațe de-l pune pe umeri, după cap, și înconjoară cu el curtea palatului.

sârmă pe haină de fier de-ar fi fost prinși; rotund și rumen la față; cu ochii albaștri și aspri, reci ca două flori de gheață; cu mâna mică, totuși, femeiască, cu degetele subțiri; cu piciorul înfășurat în mușchi de oțel care se cunoșteau sub stofa pantalonului încăputat într'o gheață mică de lac,

ca într'un pantof de bal. În dimineața aceasta de Septemvrie, când razele soarelui de abia destrămau negurile dimineții, Beizadoa s'a sculat, ca 'ntotdeauna și, gol, s'a dus în odaia ce dă înspre grădina palatului să ridice, ca după obicei, greutatea de fier, apoi să se scoboare în grădină, să alerge pe aleile nă-sipoase, cu sacul plin de năsip și plumb în spate, cu sacul greu că patru oameni abia dacă l-ar fi urnit din loc.

A deschis fereastra, și cum cele dintâi lucruri ale zilei se topeau în oglinda de cleștar venețian, în oglinda 'naltă de jos până sus Beizadea se arată întreg în apele ei, își încordă mușchii brațelor, se așeză bine pe picioare, își scoase pieptul lărgindu-și coșul coastelor, și se privi îndelung. Nu scăzuseră mușchii, deși se așteptă să fi slăbit în aceste câteva zile pe care le hărăzise cu totul dragostei cu frumoasa și bălana postelniceasă.

Se scutură, se trezi ca dintr'o dulce visare de câteva clipe, și asvârlindu-se în mijlocul odăii ale căreia podele se cutremurară sub pașii lui de uriaș, se plecă deasupra celei mai mari greutate de schijă, îi apucă mânerul cu degetele lui subțiri și albe de femeie, și răsucindu-și mușchii într'o încordare, ca pe niște otgoane de corabie pe care le strânge și-apoi le 'ntinde vântul, avântă schija în sus, o aruncă înspre bagdadie și, îndoindu-și brațul dela cot, o așteptă să-i cadă pe podul mușchilor, de rotunzimea cărora lovindu-se schija sări în sus ca o minge.

Și Beizadea iar se 'ndoi, iar apucă mânerul și iar aruncă schija în sus. Sângele năvăli în mușchiul mânei când fierul îl zdrobi din nou.

Ostenit se lăsă pe canapeaua de piele, să se odihnească. Închise ochii... Cu cât mai ușor eră trupul postelnicesei pe care-l primblă, gol, ca pe o creangă de măr înflorit, pe brațele întinse, de jurîmprejurul odăii.

Se desfăcū iar de visarea lui. Trebuie să se scoboare în grădină, să o 'nconjoare odată, cu sacul plin de nisip și plumb în spate.

Se duse la fereastră. Se plecă puțin. I se părū Beizadelei că la ceasul acesta al dimineții cineva umblă pe alei. Privi bine. Și-l cunoscū: eră grădinarul, țiganul, flăcăul chipesh, pe care-l tocmise săptămâna trecută. Privi la el. Țiganul greblă aleia. Chiar sub fereastră, pe nisip, sacul de piele pe care-l ridică Beizadea stătea ca și cum și-ar fi așteptat stăpânul. Flăcăul ajunsese cu greblatul până la el; Beizadea îl văzū cum se pleacă, să deie sacul la o parte, ca să întindă nisipul și pe locul pe care stase el, și-un zâmbet ciudat se ivi pe buzele Beizadelei, când se gândi la înjurăturile pe care țiganul aveă să le înșire când o vedeă că nu-l poate mișcă din loc. Se plecă și mai bine peste privazul ferestrei, și așteptă.

Flăcăul se opinti, își dete pe semne seama de greutatea sacului, își desfăcū brațele, apucă sacul voinicește, îl ridică, și învârtindu-se din mijloc îl aruncă cât colo, pe brazda verde a unei pajiști. Beizadea se 'ndreptă ca mușcat de șarpe. Un țigan îi sfărmase, dintr'odată, toată faima; în clipa aceea i se părū că pe el îl aruncase așa, ca pe un lucru netrebnic, că pe el îl biruise, în luptă dreaptă, și-i pusesese genunchiul pe piept. Țiganul acesta să-i fie singurul lui potrivnic? Sângele i se sui la cap, alergă, luă din perete pistolul, se întoarse la fereastră, se plecă... Și grădina răsbusi. Se plecă să privească trupul voinicului care se sbătea din ce în ce mai stors de puteri pe nisip, apoi se duse și trase găitanul clopotului. Și când veni vătaful să se închine până la pământ, Beizadea porunci:

— Să ridicați pe țigan de jos, din grădină... Și să nu vă mai calce piciorul p'acolo, diminețile, când trag eu la țintă...

Și cum vătaful se plecă încă odată, ca să arate că înțelesese, Beizadea îi mai dădū o poruncă:

— Și să îngrijești să-mi fie baia gata.

Em. Gârleanu.

A. Dürer: Hieronymus Holzschuher.

A. Dürer: Cap de moșneag.

Vieța în natură.

de

Victor Stanciu.

(Sfârșit.)

Vâscul, care crește în vârful arborilor hrănindu-se cu sucii arborelui pe care crește, are niște boabe albe, cari acum iarna sunt în coacere, boabele acestea trebuie să ajungă tot pe o ramură din vârful unui arbor, așa că dacă ar lăsa boabele să cadă la pământ și-ar pierde neamul. Acum iarna însă e puțină hrană și bieteles paseri rămase la noi, când zboară pe deasupra pădurii, se înveslesc că tocmai vâscul le dă de gustare. Dar o boabă pentru gurița unei păsărele e prea mare și așa e silită să ia numai o parte din boabă. Dar deabiă strânge cu ciocul, se creapă pielea boabei și întreg conținutul îl asvârle în sus și de multeori se lipește de cioc cu materia cleioasă ce o conține. Biata păsărică fuge îngrozită și e foarte neliniștită văzând pe ciocul ei ceva alb și cum nu are o servietă la îndemână, șterge ciocul pe o ramură, lăsând acolo sămânța parazitului vâsc, care se prinde în noul său loc.

Acum nu de mult se putea ceti prin ziare povestea unui Sârb care a ajuns cu 50 bani în puterea iernii în Anglia. Ce să facă să ajungă acasă, se furișează în rezervoarul cu cărbuni a unui vapor și ajunge în pace în Hamburg, de unde pe mecanismul paturilor dela osia unui vagon de marfă sosește sănătos în Viena și de acolo cu acelaș bilet la granița Ungariei, unde istovit de puteri autoritățile îl iau în primire și-l trimit în țara lui. Tot cam în felul acesta călătoresc cele mai multe semințe.

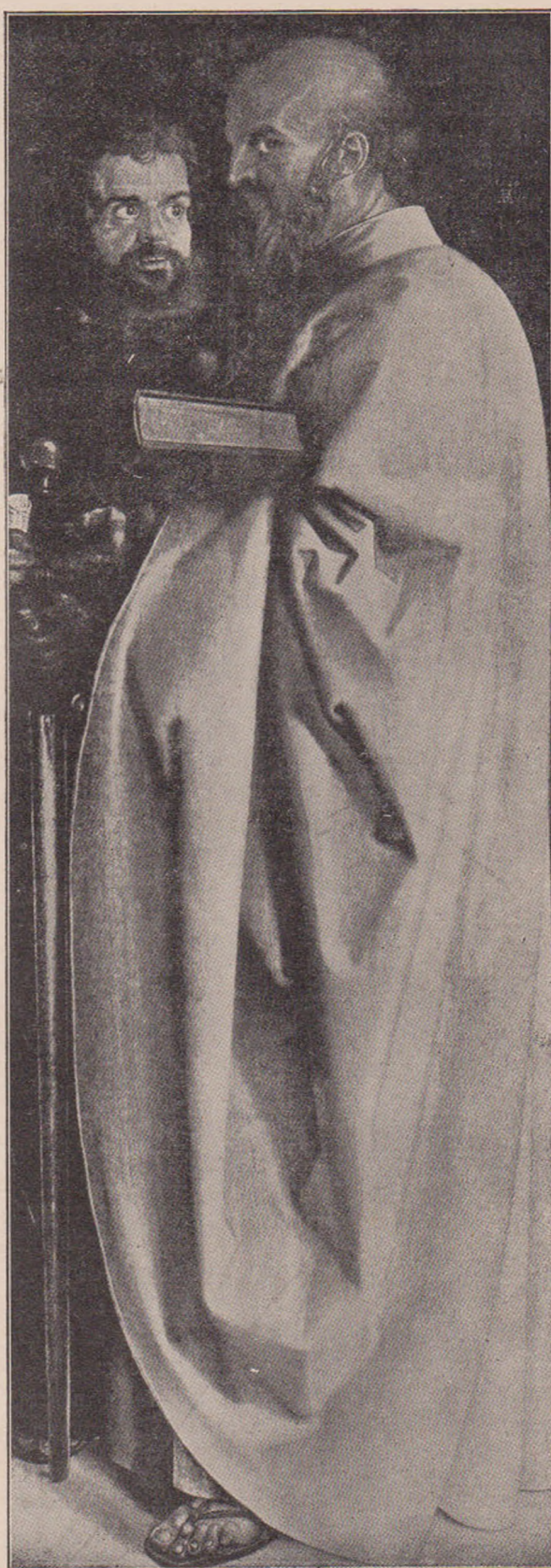
Scaiu e cunoscut de toți și nu ne prea bucurăm dacă cineva ne cinstește cu numele lui. Mergând pe câmp, pe lângă o plantă de scaiu fructele, pe suprafața cărora sunt o mulțime de cârligele, se prind de hainele noastre și fac o expediție de cucerire fără ca să fi ostenit câtuș de puțin pe drum. În un loc departe de locul originii îi periem și ajung în pământ.

Așa se crede că omul e un mare inventator și laudăm spiritul care i-a dat omului fără aripi puterea de a se înălța prin aer ca paserile și să treacă peste muntele Simplon, dar de câtă vreme ne-a întrecut plantele cu

aparatele lor de sburat pentru cari nu folosesc decât undulațiunile aerului. Când se destramă primele flori din galbina pădădie în locul florilor apare un cap alb rotund format din mai multe umbrelețe din fire subțiri de cari umbrelețe atâră semințele. E un aparat de sburat mai ușor decât oricare altul. Să presupunem, că putem construi o umbrelă atât de ușoară și de mare încât cel mai mic vânt intrând sub umbrelă o ridică cu noi cu tot de pe pământ și avem aparatul de sburat al semințelor de pădădie. Noi însă până acum nu ne putem pregăti o materie atât de ușoară și de trainică. Vântul se acață în parapleul florii de pădădie, o înalță de pe pământ, o dă undelor de vânt, cari o duc în zilele de vară cu mult soare departe de locul originii. Iar aviatorul primește ca premiu loc nou unde poate să încolțească. Tot cu aparat de sburat să mai pot laudă multe alte semințe, cea de frasin, de ulm, de arțar și cele de teiu, despre cari unii cred că și-ar fi luat modelul dela inginerul Vlaicu. Bobițele rotunde și grele ale teilor ar cădea lângă tulpina teiului, dacă nu ar aveă un monoplan de care atâră prin un peduncul lung. Monoplanul e o frunză lată. Când se desprinde fructul de ramura care l-a hrănit, monoplanul nu-l lasă să cadă greu la pământ ci-l susține un timp oarecare în aer, se răsuțește de câteva ori și pe aripile vântului călătorește în alte părți.

Păstăioasele își aruncă semințele prin creparea păstăii uscate la o depărtare destul de considerabilă. Sunt unele plante cari se îngrijesc ca semințele ajunse departe de căminul părintesc să fie îngropate și în pământ iar pentru aceasta sau au aparate anume pregătite sau le câștigă protecția animalelor. Abiă sunt ființe, cari să aibă mai multă lipsă și să caute mai mult protecția decât florile. Dar nu mai înșir aici cazuri speciale, căci protecția în vieța din natură nu joacă un rol așa însemnat ca în vieța noastră omenească.

Până acum de curând oamenii în natură studiau fenomenele și proprietățile ce le

A. Dürer: Apostoli.

arăta individul. Omul e prea egoist, își dă prea multă importanță ca coroana fapturilor și felul său de a cugeta și a vedea, îl da și lucrurilor din natură. Vedeă numai chinurile sau bucuria unui singur individ și fenomenele ce le arată, acesta le-a numit fenomenele vieții. Individualiză toate lucrurile din natură, vedeă numai desvoltarea și moartea unei singure plante, unui singur animal și cercă să-și explice fenomenele de viață pentru respectiva plantă sau animal; nu e deci nici o mirare, că în viață vedeau o continuă și obositoare luptă în care cei mai puternici, mai apți ies învingători, cei „neferiți” pentru viață să nimicesc așa că cei mai buni se aleg, să selecționează, vedeau în acest fenomen o lege a firii, o selecțiune naturală. Apărată cu tot mai multe dovezi câștigate prin observarea unilaterală a individului, părerea că viața din natură e o luptă pentru traiu, eră generală la învățații dela finea secolului trecut. Intocmai ca și în istorie; vechii istorici vedeau în întreg decursul anilor numai un șir nesfârșit de lupte, nu vedeau și viața, așa că se pare, că omenirea nu a făcut altceva decât a purtat războaie să facă păci și din caprițiile unui rege să înceapă iară războiul. Viața oamenilor e trecută în tăcere. La istoricii vechi nu vedem decât câte un singur cavaler defilând înaintea noastră și nu vedem viața adevărată, care singură pote fi eternizată în istorie. Așa și în observarea naturii vedeau câte un singur individ și din lupta lui deduceau că e luptă pentru hrană între animale și o veșnică luptă pentru pământ, aer și soare la vegetale. Corpurile animalelor și plantelor se conformează acestor lupte în cari duc armatura și cunoștințele câștigate prin ereditate și invențiune proprie, acei cari sunt mai bine păziți, a căror culoare seamănă cu a împrejurimii, dușmanii nu le pot observa așa ușor, cari vor avea ghiare să se apere, care va fi sprinten, va putea ocoli pericolul; animalele greoaie, cari să hrănesc cu vegetale trebuie să primească mai mult nutreț, ca să-și apere viața, ar trebui să nu stea mult în câmpul deschis unde le pot vedea atâtea răpitoare, trebuie deci să rupă iute iarba și să se ducă în un loc ferit să o rumege;... în cele mai mici amănunte credeau

oamenii că văd numai și numai întocmiri pe cari le fac animalele și plantele în vederea luptei pentru traiu.

Azi în mintea oamenilor avem în locul luptei pentru traiul individului, lupta pentru traiul speciei a vieții neamului. Așa cetim din cartea sibilică și totdeauna deschisă a naturii că individul poate să moară, poate să se chinuiască că în el nu e altceva, decât o mică părticică din viața neamului, dar aceasta nu e iertat să piară, ea trebuie să se continue să se înmulțească. Iar în viață mai sunt și lucruri frumoase, nu numai lupta pentru traiu.

În fine cântecul paserilor tot nu se putea explica ca o luptă pentru traiu. Trilurile în cari un amorezat din mijlocul pădurii își spune vâpaia inimii pot să-l nefericească, mai mult să atragă atenția dușmanilor cari îl pândesc din toate părțile; sau d. e. licuriciul, care cu dragostea stă să aprindă pajștea încă nu ar avea nici un fel de întocmiri practice pentru apărare, căci paserile de noapte, liliecii și alte animale de seară îl pot observa din depărtări mari. Dar ce are a face că cineva să mai și nefericește în dragoste, dacă prin ea viața progresează?

Cât de neînsemnată e viața individului, pusă în fața vieții speciei ne-o ilustrează mai bine soarta ce o au animalele, cari fiind avizate la un ajutor reciproc, trăesc în societăți. Ne uităm la o albină cum aleargă din floare în floare, ducând celor de acasă praf de flori, ceară și miere. Acasă pune în celulele fagurului bunătățile culese și din nou le vede soarele pe toate rozoarele. Trăește vreo 6 săptămâni, cade de obosită în câmpul mare și moare între florile cărora le-a ajutat fecundarea, moare în câmp nejelită de nimeni, fără să lase testament, căci în fine nici nu are ea pe nimeni, decât pe frații de acasă din stup. Și ea, pentru acești din neamul ei, pentru copiii altor mame, lucra cu sânguință caracteristică neamului lor. Ele, copiii unei singure mame și regină totodată, cu familie prea număroasă pentru frații mai mici și neajutorați bat câmpiile. Ele par că nu ar avea nici un rost pe lumea aceasta: 6 săptămâni de oboseală pentru alții, — cât ar fi ea de capul ei ar putea trăi și mai ușor, — și apoi

moare uitată și părăsită. Se întâmplă ca cineva să atenteze la vieța neamului lor, prima care observă lovitură de stat dă de știre și altora, dar fără să aștepte hotărârile comitetului lor național, străpunge cu acul înveninat ce-l are ca armă primul dușman cu care dau piept, deși știi că îndată ce străpung urmează și pentru ele moartea, să jertfesc fără esitare pentru cei rămași în vieța.

La ce aș mai mări numărul exemplurilor când știi, că paciința e mai totdeauna mai scurtă decât cele $\frac{3}{4}$ de oră destinate pentru conferința mea? Ceice să interesează să deschidă cărțile marilor cercetători ai naturii. Îmi iau voie ca de încheiere, să iau ca exemplu vieța domnișoarelor cele mai bine strânse în corset: a furnicilor cari încă trăesc în societate¹⁾.

Printre firele de iarbă pe drumuri bătute și bine cunoscute să iau la întrecere aceste târâe brâuri; urmărindu-le drumurile se lărgesc până când deodată ajungem la poarta cetății lor: un mușuroiu. Poarta împărăției, la statele mai tinere și sărace e o simplă gropiță în pământ păzită de gardiști mai strajnici, decât Elvețienii papei dela Roma. La statele vechi și bogate găsim castele ridicate deasupra pământului la înălțimi amețitoare până la 300 de staturi de... furnică. În aceste castele bine aerisite și încălzite de soare își așează ele toată averea lor: „sacii de făină“, în care statul are nădejdea viitorului. Dacă nu voești ca cronicile seismografice din împărăția lor să înregistreze un cutremur de pământ nu te atinge de fortăreața lor! Dar de cele mai multeori neastâmpărul ne îndeamnă să le răsturnăm mușuroiul și atunci o Messină mică: pe stradele largi și goale de mai înainte răsare de sub dărâmături un furnicar întreg. La semnul de alarmă începe mobilizarea rezerviștilor, fiind aceștia în împărăția lor cei mai sprinteni, apoi vin greoi și bineformații militari de profesie și printre ei ofițerii statului major cu aripi pe spate. Când le vedem furnicând peste ruinele falnicei cetăți de mai înainte, căutând dușmanul în contra căruia au fost alarmate, ne vine a crede, că acestea trei tipuri și clase

sunt împărțite în felul acesta numai pentru războiu. Pentru noi oamenii datorința unui stat e să apere cinstea statului, să păzească cetățenii purtând războaie. Cele mai multe specii de furnici însă să cugetă altfel: voesc să-și apere sărăcia și nevoile și neamul și numai prea puține specii sunt războinice. Cele mai multe dintre ele iubesc mai mult pacea decât membrii congresului dela Haga și atunci de ce le-ar trebui organizația militară.

Ca la toți cetățenii pacinici diferențele sunt a se atribui muncii pe care ar trebui să o presteze fiecare, întocmai ca și la noi, pe acei cari lucrează cu mâinile îi vom cunoaște după bătăturile palmelor. Cele cu aripi sau cum i-am numit mai înainte ofițerii statului major, singure se îngrijesc de înmulțirea neamului și cu ajutorul aripilor pot sburâ departe căutând loc altui mușuroiu. Natura în zgârcenia ei a dat aripi numai aceluia, cari pot avea vr'un avantaj din acest dar, lucrătoarele furnicilor, acelea cari se îngrijesc de casă, cari în vieța statului au rolul Martei din biblie, nu au aripi și sunt cu ceva mai mici decât cele cu aripi. Ce ar și face o biată furnică dacă ar avea aripi? Ar păși ca cerbul din fabulă când a vrut să treacă prin desișul pădurii cu coarnele mari de lux. Prea curând ar pierde aceste podoabe, cari numai le-ar împiedeca în mișcarea liberă. Printre firicele de iarbă, pe lângă a căror rădăcină bat cărările cu pașii lor mărunți, se pot strecură ușor numai dacă pe corpul lor nu au nimic ce ar putea să se prindă de firicelele de iarbă, de aceea corpul lor e destul de luciu și svelt.

Cu lucrătoarele seamănă al treilea tip de furnici, cari încă nu au aripi dar sunt cu mult mai puternice, mai robuste, mai cu seamă maxilele sunt foarte bine dezvoltate. Maxilele la toate furnicile servesc ca armă, dar mai cu seamă la acestea, cari nici nu fac mare ispravă decât să luptă când vine vreun dușman și atacă statul; le-am putea numi militarii statului. Să pot deosebi foarte ușor de cele două tipuri de mai înainte prin capul lor, relativ foarte mare și prin lipsa ochilor. Natura i-a despoiat de farmecul luminii și al colorilor. Ne putem închipui cum pot fi acești soldați, cari nu văd dușmanul; sunt cei mai curagioși soldați ai lumii; știi

¹⁾ V. „Tribuna“ 1909, Nr. 65, 80.

că trebuie să-și facă fălcile roată și să prindă și să taie în ele totul ce-i stă în cale. În răsboaie înapoia lor stau lucrătoarele, cari îi mână și îndreaptă în contra dușmanului. În timp de pace la unele specii fac pe portarii și nu lasă pe nimeni în stat dacă nu e în stare să se legitimeze. Fiecare furnică trebuie să cunoască parola, dacă vrea să treacă pragul porții trebuie să-i netezească antenele, să-i atingă maxila stângă sau altceva, altcum nu se descurie această poartă vie.

Dintre aceste trei tipuri cele cu aripi se îngrijesc numai de sporirea neamului, dar creșterea copiilor și îngrijirea lor e cu totul în mâinile lucrătoarelor, cari mai trebuie să se îngrijească și de hrană pentru întreg mușuroiul. Din flori aduc miere, din vârful pomilor muguri și foi tinere. Mierea e mâncare de zile mari, trebuie deci să o păstreze în butelii, iar ele se mulțumesc și numai cu bureți, cari sunt bucatele lor de toate zilele. Rar și numai de lipsă mare se nutresc și cu frunze, fiind aceste cam prea tari pentru stomacul lor. Frunzele și mugurii, ce-i duc neconținut în sălașurile lor, servesc numai ca nutremânt bureților subțiri ca firicelele de ață.

Dacă intrăm în magazinele cu buteliile de miere, nu ne putem îndeajuns miră de buteliile cari o păstrează, au cap și picioare de furnică, dar seamănă mai mult cu o bute

decât cu târnie brâu, svelta și bine corsetata de afară. Odată aleargă pe afară, dar interesele comunității au pretins ca să-și schimbe funcția, s'a prins cu picioarele de tavanul magazinului de miere și primește mierea ce o aduc frații ei, primește cât i se întinde pielea și o va da înapoi când va fi lipsă de ea; fără ca să mai gândească, că cu aceasta și-a pierdut libertatea și și-a nimicit sănătatea și tot ce a avut.

Tot așa și cu bieții militari, cari în pace deschid poarta cetății și în războiu seceră dușmanul ce-i vine înainte, fără ca să aibă cea mai mică bucurie de lumea aceasta. Dar așa le-a rânduit pe ele interesele neamului, căci prin munca împărțită ce-o face fiecare, vieța trece triumfătoare. Ar fi oare lucru cuminte să se revolte în contra sorții care le-a împărțit în felul acesta rolurile? Mulțumite cu soarta lucrează sincer și din toate puterile pentru prosperarea acelora, pentru cari au fost trimise.

Dar așa e vieța în natură, singură trece înainte triumfătoare, iar bietul individ în grija căruia e pusă suferă, luptă și și-a împlinit datorința, dacă prin dragostea pusă în orice suflet, fie oricât de aspru, vieța poate trece mai departe; iar biata viețuitoare rămâne cu valoarea ce o au scojile de nucleu, când i s'a luat miezul în care a fost vieța.

† Iosif Sterca Șuluțu.

Cuvântarea vice-președintelui „Asociațiunei” A. Bărseanu.

Iată, s'a întâmplat aceea, de ce ne temeam, că se va întâmpla, deși eră firesc să se întâmple.

Venerabilul bătrân Iosif Sterca Șuluțu nu mai este între cei vii.

Vestea aceasta dureroasă a trebuit să pătrundă ori și ce inimă românească, deoarece în Iosif Sterca Șuluțu poporul nostru a pierdut un fiu devotat al său, o figură marcantă, un om de bine, care a ținut să-și facă totdeauna datoria sa.

Născut dintr'o familie aleasă, cunoscută prin iubirea sa de neam, de lege și de țară

— familie, care a dat poporului nostru doi mari Arhieri, — dânsul a cultivat mai departe aceste nobile însușiri familiare, căutând să le propage în toate cercurile, cu care a venit în atingere în cursul vieții sale, bogate în ani și bogate în fapte.

Totodată, având parte în tinereța sa de o creștere îngrijită și fiindu-i dat, să fie martor al unor evenimente însemnate și să cunoască de aproape mulți bărbați dintre cei mai distinși din această țară, Români și străini, dânsul rămase în cursul vieții sale întregi adânc

pătruns de ideile de libertate și de progres ale unei epoci de cea mai mare însemnătate pentru dezvoltarea istorică a omenimei în genere, și în deosebi a neamului nostru românesc.

Ca bărbat tânăr, dânsul intră în serviciul Statului, mai întâiu în ramul administrativ, apoi în cel judecătoresc, distingându-se peste tot și totdeauna prin activitatea sa neobosită și conștientioasă, prin inteligența și afabilitatea sa, însușiri recunoscute în modul cel mai elogios de superiorii săi.

După retragerea sa din serviciul Statului, întâmplată în anul 1881, mult regretatul răposat se puse direct în serviciul poporului din care făcea parte, închinându-i tot restul zilelor sale, toate însușirile sale alese și toată puterea sufletească, de care dispunea.

Pe teren social și literar, cu fapta și cu condeiu, dânsul căută să se facă folositor poporului său mult iubit, îndemnându-l spre toate cele bune, sfătuindu-l, ajutându-l, și în caz de lipsă, admoniându-l.

Aproape nu există întreprindere socială românească, la care să nu fi luat parte, dând mână de ajutor cu sfatul și cu obolul său.

Ca scriitor, mult regretatul răposat încă a avut un rol destul de onorific în împrejurările noastre modeste.

Spirit viu, observator bun și povestitor iscusit, dânsul, martorul ocular al atâtor evenimente însemnate, căută să înfățișeze și altora, în prima linie generațiilor mai nouă, aceea ce văzuse, simțise și auzise, nizuindu-se, să-i facă a înțelege oamenii, faptele și împrejurările, așa, precum îi înțelesese dânsul, să trezească și să susțină într'ânsii focul sacru al entuziasmului național, simțul de jertfire pentru binele obștesc, nizuința spre tot ce e nobil și frumos, îndemnul spre înaintare în mijlocul unui neam prigonit de soarte și dornic de zile mai senine.

Vrednică de admirat este stăruința și hotărârea, cu care acest bărbat, chiar și în anii unei bătrânețe înaintate, știă să-și apere ideile și convingerile sale despre lucrurile din trecut, cu deosebire despre acelea, pe care dânsul le privia ca un fel de moștenire istorică a sa. Până în zilele din urmă dânsul n'a lăsat condeiu din mână, ci l-a folosit ca armă

împotriva adversarilor săi literari, a dat și a primit lovituri, întocmai ca acei ostași viteji din vechime, cari muriau cu armatura pe ei.

Pe când cei mai mulți dintre muritori, într'o asemenea vârstă, se simt dispensați de orice activitate împreună cu sdruncinări sufletești și caută liniștea și odihna meritată, pregătindu-se pentru lunga cale a veșniciei, Șuluțu n'a voit să facă până la ultima sa răsufletare nici o concesiune bătrânețelor, dovedind, că în trupul său delicat se ascunde un suflet plin de viață și o energie neistovită.

Și aceeaș energie și stăruință, pe care le dovedise mult regretatul răposat în discuțiile și în polemicile sale literare, le-a arătat și în sânul instituțiilor sociale, la care a fost părtaș, punându-se cu tot devotamentul în serviciul lor.

Între aceste instituții, cred, locul cel dintâiu îl ocupă „Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român“, la întemeierea căreia fusese martor, ca bărbat tânăr, și al cărui membru devotat a rămas până în ultimele clipe ale vieții sale.

După așezarea sa definitivă aici, în Sibiu, dânsul, ales ca membru al comitetului acestei însoțiri culturale, luă partea cea mai activă la toate lucrările ei. Astfel îl vedem ca membru al comitetului expozițiunii din 1881, ca unul din cei mai însemnați sprijinitori și promotori ai înființării școalei civile de fetițe, colaborator zelos al foii „Transilvania“, și mai târziu sprijinitor neobosit al înființării Muzeului istoric și etnografic, și totodată unul din cei mai activi membri ai secțiunilor literare-științifice ale „Asociațiunei“.

Pe temeiul acestei activități desfășurate în interesul „Asociațiunei“ timp de peste 30 de ani și în urma atâtor merite reale, membrii însoțirii noastre culturale se văzură îndemnați a-l alege, înainte de aceasta cu un deceniu, vice-președinte, deodată cu alegerea de președinte a mult meritatului și mult regretatului Dr. Alexandru Mocsonyi, iar după retragerea acestuia dela conducerea „Asociațiunei“, a-i încredința înalta demnitate de președinte a celei dintâiu din însoțirile noastre culturale.

Și mult regretatul bărbat, la sicriul căruia ne aflăm, înțelese pe deplin și căută să

îndeplinească cu toată conștiința îndatoririle împreunate cu înalta sa demnitate.

Ca cel dintâiu conducător al însoțirii, ce-l ridicase în fruntea sa, dânsul a fost totodată sufletul ei. Aș putea zice, că din a. 1904, — ba chiar din 1901, de când fusese ales ca vice-președinte, — Șuluțu nu mai trăia atâta pentru sine, cât pentru „Asociațiune“.

De atunci încoace n'a fost zi, câtă vreme a fost sănătos, să nu cerceteze birourile societății, în fruntea căreia se află, să nu studieze cu deamăruntul actele, ce intrau sau aveau să se trimită înapoi, să nu se intereseze de aproape de școala de fetițe și de edificiile, în cuprinsul cărora ne aflăm în aceste clipite și pe care par'că nici nu ți le poți închipui lipsite de figura simpatică a bătrânului președinte; nu cred să fi fost ședință, — afară, poate de două-trei, dela care a fost reținut prin boală, — la care să nu fi luat parte, conducând cu înțelepciune debaterile, dând totdeauna informațiuni prețioase și ne-retrăgându-se dela nici o muncă și dela nici o osteneală.

N'am avut parte, decât în două rânduri, să asist la ședințele comitetului conduse de mult regretatul răposat, — afară de ședințele secțiunilor literare-științifice, — dar în amândouă rândurile a trebuit să admir tactul fin al bătrânului președinte, pricepera în conducerea debaterilor, vioiciunea și interesul, cu care urmăria chestiunile, ce să desbăteau.

Iar la adunarea generală din a. 1905, împreună cu expoziția, prin care s'a inaugurat Muzeul istoric și etnografic, câtă energie a dezvoltat acest bătrân cu trupul delicat, cu câtă hotărâre a stigmatizat „indiferentismul“, care ne împiedecă în multe din acțiunile noastre, cât de limpede a arătat însemnătatea noii întocmiri, a Muzeului, și cu câtă hotărâre s'a exprimat la încheierea adunării, variând cuvintele unui mare bărbat politic maghiar și zicând: „*Noi nici că intrăm în raiu, dacă n'am putea intra ca Români, cu limba și legea noastră strămoșască!*“...

Dar ce stau, să repetez eu lucrurile acestea, pe care fiecare din D-voastră le cunoaște

mai bine decât mine!... Fiecare din D-voastră, sunt adânc convins, este încredințat, că în mult regretatul Iosif Sterca Șuluțu „Asociația“ noastră a pierdut pe cel mai devotat membru al său, pe Mentorul său înțelept, iar neamul nostru românesc pe unul din fiii săi cei mai vrednici.

Valoarea unui om trebuie judecată după serviciile ce le-a adus societății în raport cu puterile sale și cu împrejurările, în mijlocul cărora a trăit. Din aceste puncte de vedere, putem zice, astăzi, când vedem încheiată o vieță de om, că răposatul Șuluțu și-a făcut pe deplin datoria sa și poate fi socotit cu drept cuvânt între bărbații noștri meritați, a căror amintire e vrednică a se păstra din neam în neam.

Pasă deci, umbră venerabilă, în imperiul veșniciei, unde, după zisele cântării bisericesti, „nu este durere, nici întristare, nici suspinare“, unde nu este prietin și dușman, unde nu este asupritor și asuprit; acolo unde te așteaptă umbrele înaintașilor tăi, ale căror fapte aici pe pământ n'ai încetat nicicând a le preamări și a le urmări: a cucernicului și iubitorului de lumină Arhiepiscop Petru Paul Aron și a bunului Arhiepiscop și Mitropolit Alexandru, — unde „Regele Munților“, prietinul tineretii tale, Avram Iancu, liberat de chinurile sufletești, a conținut jalnica sa cântare a unui întreg popor nenorocit, și unde se sălășluiesc în pace atâți aleși ai noștri, mutați din această vale a plângerilor!

Spune-le, dacă mai pot pătrunde până la ei știri de pe tărâmul nostru, că vremile au trecut, dar împrejurările puțin s'au schimbat. Du-le știre, că și astăzi ne luptăm pentru apărarea limbei strămoșești și a culturii naționale. Și dacă au vreo trecere la Scaunul celui Atotputernic, imploară-i să se roage pentru noi și pentru biruința cauzei noastre drepte!

Pasă, umbră descătușată din lanțurile pământestești, în împărăția luminei, pe care ai visat-o cu atâta dor aici pe pământ.

Noi vom păstra în veci amintirea Ta bine-cuvântată!

Shakespeare.

Iuliu Caesar.

Trad. din englezește de I. Borcia.

(Urmare din Nr. 6.)

Actul IV.

Scena I. Roma. O odaie în casa lui Antoniu.
(Antoniu, Octaviu și Lepid, în jurul unei mese).

Antoniu. Aceștia vor muri; sunt însemnați.

Octaviu. Și frate-tău va trebui să moară;
Te invoești, Lepid?

Lepid. Mă învoesc, —

Octaviu. Inseamn', Antoniu.

Lepid. Înșă cer în schimb,
Nici Publiu să nu scape cu vieață,
Deși el e nepotul tău, Antoniu.

Antoniu. Nu scapă; iată-l osândesc c'un semn.
Dar mergi, Lepid, și adu testamentul
Lui Caesar, să vedem cum am putea
Să mai tăiem câte ceva din danii.

Lepid. Să vă gălesc aici?

Octaviu. Aicea sau
La Capito!. (Lepid iese).

Antoniu. Acesta-i un om slab și fără merit,
Bun a-l trimite cu porunci: cu cale-i
Ca, împărțindu-se 'ntreita lume,
Să fie unul din cei trei ce 'mpart?

Octaviu. Tu l-ai voit; și l-ai primit s'aleagă
Și el pe cei ce-or fi 'nsemnați să moară
În lista neagră a proscrisilor.

Antoniu. Octaviu, am trăit mai mult ca tine:
Deși îl încarcăm cu-aceste cinsti,
Spre-a ne scăpa de sarcini rușinoase,
O să le poarte ca măgarul aur,
Gemând și asudând de-atâta trudă,
Tras sau mânat, cum vom alege calea;
Când va sosi la țintă cu comoara,
Li descărcăm povara și-i dăm drumul
Să pască și să miște din urechi
Ca și măgarul slobod.

Octaviu. Fă cum vrei,
Dar e ostaș viteaz și încercat.

Antoniu. Așa-i și calul meu; și, drept răsplată,
Li dau nutreț din greu: e o ființă
Pe care-o 'nvăț să lupte, să se 'ntoarne,
Să stea, să se repeadă înainte,
Cu mintea mea mișcarea-i cârmuind-o.
Și, în câtvă, e și Lepid așa;
El trebuie 'nvățat, deprins, mânat;
Un biet sărac de duh; ce se indoapă
Cu rămășițe și cu lucruri proaste,
Ce, folosite de-alții și-asvârlite,
Încep a fi pe plăcul lui: e bun
Numai de-unealtă. Și acum, Octaviu,
Ascultă lucruri mari: Brutu și Cassiu
Adună oști: noi să-i întâmpinăm:
Deaceea să se strângă toți ai noștri,
Prietenii, puterea noastră 'ntreagă;
Să ținem, fără amânare, sfat,

Cum cele-ascunse s'ar putea află
Și 'ntâmpină știutele primejdii.

Octaviu. Așa-i: suntem ca ursul lângă par,
Și mulți dușmani ne 'nconjură lătrând;
Și unii cari zâmbesc, mă tem că 'n inimi
Au mii de gânduri rele. (Ies.)

Scena II. Înaintea cortului lui Brutu, pe câmp,
aproape de Sardes.

(Tobe. Intră Brutu, Luciliu, Titiniu și ostași; Pindar, venind
înspre ei; Luciu la oarecare depărtare.)

Brutu. Stăi, cine-i?

Luciliu. Lozinca! Cine-i? Stăi!

Brutu. Ei, spune, ce-i, Luciliu! Vine Cassiu?

Luciliu. El e aproape; Pindar a venit
Cu închinări dela stăpânul său.
(Pindar dă o scrisoare lui Brutu.)

Brutu. Mă bucur. — Pindare, stăpânul tău,
Schimbat el singur sau prin sfetnici răi,
M'aduse să doresc neîmplinit
Ce-am săvârșit: dar, dacă e pe cale,
El se va 'ndreptăți.

Pindar. Nu mă 'ndoiesc
Că 'naltul meu stăpân o să s'arate
Așa cum este, vrednic și cu cinste.

Brutu. Nu 'ncape vorbă. — Un cuvânt, Luciliu;
Impărtășește-mi cum ai fost primit.

Luciliu. Cu curtenie și destulă cinste;
Dar nu cu-așa dovezi de 'ncredere
Și nici cu vorbe-așa prietenești,
Cum el obișnuia.

Brutu. Tu ai descris
P'un prieten ce se 'nstrăinează: 'nseamnă-ți,
Când scade și slăbește dragostea,
Se folosește de silite forme.

Credința dreaptă-i făr' de-apucături:
Dar oameni falși, ca unii cai făloși,
S'arată minunați și plini de foc;
Dar, când să 'ndure sângerosul pinten,
Le scade creasta, ca mârțoage proaste
Cad la 'ncercare. Vine oastea lui?

Luciliu. Ei vor să măie peste noapte 'n Sardes;
Dar partea cea mai mare, călăreții,
Sosesc cu Cassiu. (Marș după scenă.)

Brutu. Ian ascultă! Vine:
Porniți încet spre 'ntâmpinarea lui.
(Intră Cassiu și ostașii.)

Cassiu. Stați!

Brutu. Stați! Dați porunca mai departe.

După scenă. Stați!

După scenă. Stați!

După scenă. Stați!

Cassiu. Cinstite frate, știi că m'ai jignit.

- Brutu.* Zei, judecați, jignesc eu pe-un dușman,
Și, dacă nu, cum aș jigni pe-un frate?
- Cassiu.* Brutu, purtarea ta cea rece-ascunde
Jigniri și când —
- Brutu.* Te liniștește, Cassiu,
Și-ți spune păsu 'ncet: eu te cunosc.
În fața celor două oști ce-ar fi
Să vadă numai dragoste 'ntre noi,
Nu vreau să ne certăm: le fă să plece;
Apoi să-ți spui tot păsu 'n cortul meu,
Și eu o să te-ascult atuncea.
- Cassiu.* Pindar,
Să spui sutașilor să-și ducă oastea
De-aici ceva mai la o parte.
- Brutu.* Luciu,
Fă tu asemeni; nu lăsați pe nimeni
La cortul nostru până când vorbim,
Luciliu și Titiniu, țineți strajă. (Ies.)
- Scena III.* În cortul lui Brutu.
(Intră Brutu și Cassiu.)
- Cassiu.* Că n'ai jignit se vede din aceasta:
I-ai dat pedeapsă grea lui Luciu Pella,
Fiindcă l-ar fi mituit Sardenii;
Și-a mea scrisoare 'n care-l apărăm,
Căci îl cunosc, nici n'ai luat-o 'n seamă.
- Brutu.* Scriindu-mi astfel, te 'njosiai pe tine.
- Cassiu.* Pe-un timp ca cel de-acuma nu e bine
A osândi orice greșală mică.
- Brutu.* Și, Cassiu, lasă-mă să-ți spun, chiar tu
Ești osândit că prea iubești argintul,
Că vinzi și târgui slujbele pe bani
Unor netrebnici.
- Cassiu.* Eu iubesc argintul!
Știi că e Brutu care-a zis cuvântul,
Altfel, pe zei, ți-ar fi cel de pe urmă.
- Brutu.* E de-al tău nume ocrotit păcatul,
Deaceea își ascunde-osânda capul.
- Cassiu.* Osânda!
- Brutu.* Gândește-te la Idele lui Marte:
Nu-i lului, 'naltul, mort pentru dreptate?
Cine-i mișelul care nu-l străpunse
Pentru dreptate? Cum, și dintre noi,
Cari am ucis pe 'ntâiul om al lumii,
Numai fiindcă ocrotia tâlhari,
Să-și spurce unul mânilor cu mită,
Să vândă locul larg al cinstei noastre
Pe-un fleac pe care poți să-l strângi așa?
Decât așa Roman, mai bine-un câine,
Lătrând la lună.
- Cassiu.* Brutu, nu lătră
La mine; n'am s'o sufăr: uiți de tine,
Ca să mă prigonești; eu sunt oștean
Mai vechiu în slujbă, mai chemat ca tine
A da porunci.
- Brutu.* Ei bine; nu ești, Cassiu.
- Cassiu.* Ba sunt.
- Brutu.* Eu zic că nu ești.
- Cassiu.* Nu mai mă îndârji, că-mi ies din fire;
Ia seama, nu mă încercă prea mult.
- Brutu.* În lături, om netrebnic.
- Cassiu.* E cu puțință?
- Brutu.* Ascultă-mă, să-ți spun.
Am eu să sufăr furiile tale?
Să mă 'nspăimânt de un nebun?
- Cassiu.* O zeil
Eu trebuie să 'ndur aceste toate?
- Brutu.* Ba și mai mult: scrâșnind pân' se va rupe
Trufașă-ți inimă; te dă și-arată
Mânia ta cea iute robilor
Și-i fă să tremure. Eu să-ți fac loc?
Eu să țin seamă? Eu să mă inchin
La toanele-ți ciudate? Pe toți zeii,
Ai să-mi înghiți veninul fierei tale,
Chiar de-ai crăpă; de astăzi înainte
O să-mi slujești de glumă și de răs,
Când ești strechiat.
- Cassiu.* Aicea am ajuns?
- Brutu.* Tu zici că ești mai bun oștean: arat-o,
Fă adevăr din lauda ta deșartă
Și-o să mă bucur: eu sunt fericit
Să 'nvăț dela bărbați mai pricepuți.
- Cassiu.* Îmi faci nedrept, nedrept într'una, Brutu;
Am zis oștean mai vechiu, iar nu mai bun:
Zis-am „mai bun“?
- Brutu.* Ce-mi pasă, dac'ai zis.
- Cassiu.* Nici Caesar n'ar fi îndrăznit atâta.
- Brutu.* Taci! Tu n'ai fi îndrăznit să-l superi astfel.
- Cassiu.* Eu n'aș fi îndrăznit?
- Brutu.* Nu.
- Cassiu.* Cum, n'aș fi îndrăznit să-l supăr eu!
- Brutu.* N'ai fi 'ndrăznit pentru vieața ta.
- Cassiu.* Nu-mi ispitii prea mult iubirea mea;
Ori fac ceva de ce mă voiu căi.
- Brutu.* Ai și făcut de ce te poți căi,
Cu-amenințări n'o să mă sperii, Cassiu;
Sunt înzeuat atât de tare 'n cinste,
Că ele mă ating ca vântul gol,
De care nu țin seamă. Am trimis
La tine după bani, tu m'ai respins;
Eu nu pot strânge bani pe căi murdare:
Eu mi-aș topi mai bine inima,
Să-mi scurg, drept drachme, sângele decât
Să-i smulg țaranului din aspra-i mână
Lețcaia pe nedrept; eu te-am rugat
De bani ca să-mi plătesc legiunile,
Tu m'ai respins: așa se convenia?
I-aș fi răspuns lui Cassiu eu așa?
Când Brutu se va face-atât de lacom
S'ascundă, de prieteni, gologanii,
Stați gata, zei, cu trăsnetele voastre,
Și praf să-l faceți.
- Cassiu.* Eu nu te-am respins.
- Brutu.* Ba da.
- Cassiu.* Ba nu: — a fost nebun cel ce-ți aduse
Răspunsul meu. — Îmi sfâșii inima:
Un frate-ar fi să ierte o greșală,
Dar Brutu le mărește pe-ale mele!
- Brutu.* Da, când se 'ndreaptă împotriva mea.
- Cassiu.* Nu mă iubești.

- Brutu.* Păcatele-ți nu-mi plac.
Cassiu. Un ochiu de frate nici nu le-ar vedea.
Brutu. Al unui om lingușitor, nu cred,
 Deși se văd grozave cât Olimpul.
Cassiu. Veniți, Anton și tinere Octaviu,
 Vă răsbunați numai asupra mea,
 Căci Cassiu e sătul de lumea asta;
 Urit de-un prieten; dojenit de-un frate;
 Certat ca robul; tot păcatul lui
 Pus la răvaș și învățat de-a rostul,
 Spre-a-i fi svărlit în ochi. O, aș putea
 Să-mi vărs tot duhu 'n lacrimi! — Iată spada
 Și pieptu-mi gol; și-o inimă într'ânsul
 Mai scumpă decât aurul lui Pluto:
 De ești Roman, o taie și ți-o ia;
 Bani nu ți-am dat, dar inima ți-o dau.
 Izbește cum făcuși cu Caesar; știu,
 Când l-ai urit mai crâncen, l-ai iubit
 Mai mult decât pe Cassiu.
- Brutu.* Lasă spada:
 Fii mâniaș, de vrei, eu nu te-opresc;
 Fă ce voești, jigniri le iau drept toane.
 Ești prins în jug, o Cassiu, cu un miel;
 Mânia lui ca focul cremenei,
 Ce scapără, lovită, o scântee,
 Și 'ndată-i iarăș rece,
- Cassiu.* Am trăit
 Să fiu numai de haz și răs lui Brutu,
 Când eu sunt supărat și chinuit,
- Brutu.* Când îți vorbiam așa, am fost și eu.
Cassiu. Mărturisești așa de mult? Dă-mi mâna.
Brutu. Și inima.
Cassiu. O, Brutu, —
Brutu. Ce dorești?
Cassiu. N'ai dragoste de-ajuns să aibi răbdare,
 Când firea iute ce mi-o dete mama
 Mă tulbură?
Brutu. Da, Cassiu; și de-acuma,
 Când ești prea serios cu Brut al tău,
 El își va zice că e mama ta
 Ce-l dojenește și-o să-ți deie pace.
- Un poet* (după scenă.) Lăsați-mă să văd pe căpitani.
 E ceartă între ei, și nu e bine
 Să fie singuri.
- Luciliu* (după scenă.) Nu te las să intri.
Poetul (după scenă.) Pe mine numai mort mă veți opri.
 (Intră Poetul, urmat de Luciliu și Titiniu.)
Cassiu. Ce e, ce treab' aveți?
Poetul. Rușine, căpitani! Ce-aveți de gând?
 Fiți prieteni și iubiți-v'amândoi,
 Eu am trăit mai mulți ani decât voi
Cassiu. Ha, ha! Ce prost rimează' acest poet.
Brutu. Ieșiți, ostași; ieși, cutezatule!
Cassiu. Îngăduie-l; așa e felul lui.
Brutu. Am să-l ascult, când o să-și știe timpul:
 Dar, la răsboiu, ce faci cu-acești smintiți?
 Fărtate, pleacă.
- Cassiu.* Du-te, ieși de aici!
 (Poetul iese.)

Dări de seamă.

M. Sadoveanu, „Apa morților“. Roman. București, 1911. 346 pag. în 8°. Prețul: 2 lei.

Am credința, că d-l Sadoveanu poate fi astăzi socotit printre acei puțini scriitori români, cari au motive binecuvântate, de a fi mulțumiți pe deplin cu succesele lor. S'ar părea chiar, că în ceea ce privește intimitatea cu cetitorii săi, d-sa nu are concurent printre scriitorii noștri în viață. Cărțile i se vând într'un număr enorm de exemplare și ediții. Mai săptămânile trecute vreo patru volume reeditate i-au fost puse din nou în circulație, și, împreună cu ele, și romanul acesta din urmă, „Apa morților“.

În ce parte a scrierilor sale trebuie să căutăm farmecul special al prozatorului nostru asupra mulțimei cucerite, nu este greu de stabilit. Cetitorul, fără deosebire de clasă și de cultură, se supune numai decât șirului de însușiri individuale ale acestui autor. Povestirea lui se mișcă firească și ritmică aproape, și câștigă repede atențiunea desăvârșită a fiecăruia. Figurile lui variate și originale surprind și înălțuiesc, prin modul cum se ogliindesc într'ânsele diferite fețe ale vieții reale. Epizodurile cele multe și nesfârșitele situații romantice, în cari sunt încadrate, dau firului întreg de acțiune o coloratură simpatică și creiază o

atmosferă suportabilă, chiar și când e vorba de fenomene mai brutale ale naturii omenești. În fiecare bucată ne aduce ceva nou, sau cel puțin stări de suflet, relevate sub o nouă formă, ceea ce înseamnă un rar talent de producție, în vremea de astăzi, când atâția poeți și prozatori tineri se reproduc mai mult, decât creiază.

Romanul de față se caracterizează prin aceleași însușiri. Ca operă de artă, desigur, nici „Apa morților“ nu este mai presus de volumele anterioare și n'am putea afirma nici atâta, că, în direcția romanului, volumul acesta înseamnă o culme, la care d-l Sadoveanu ar fi în drept să se oprească. În acest scop îi lipsește încă o unitate mai strânsă a compoziției și o putere mai mare de contopire armonică a tuturor epizodurilor. În țesătura întieagă tot mai sunt lacune, sau digresiuni prea mari în chestiuni secundare, cari nu se leagă psihologicește direct cu ideia conducătoare. Aceste abateri pot fi magistrale uneori, pot să fie gustate de cetitori, dar păcătuiesc evident împotriva splendeii simplități în desfășurarea problemei romanului însuș.

Iată chiar la început. Sunt interesante scenele de politică provincială, cu cari pornește povestirea. Ră-

fuielile între cele două partide din oraşul Săveni; icoana posomorâtă de negligenţe, săvârşite prin victimele faimosului politicianism de tarabă; cafenelele cu injurături şi tachinări şi cu scaune stricate în ciocniri, sunt tot tablouri reuşite şi tot moravuri bine satirizate, dar pe-alocuri ele totuşi fac impresia unor încărcări prea mari şi prea puţin netezite. Chestiunea aceasta de administraţie comunală nu se leagă direct cu subiectul însuşi, şi putea fi foarte bine plasată cu altă ocazie. În literatura de gen psihologic, cum este şi romanul acesta, balastul, care nu are nici un rol determinat, constituie mai mult nişte pagini de mân-tuială.

Şi în mare parte găsim cam străin de firul poveş-tirei multe şi detaliile scene de vânătoare, pe cari autorul tot ni le mai expune cu humorul său, pentru a ne distra, însă nu pentru a contribui cu ceva la conflictul însuşi al romanului. Predilecţia d-sale pentru aceste născociri şugubeţe de vânători fanfaroni o cunoaştem din volumele anterioare şi le cetim cu plă-cere, dar nu în cazuri de întrerupere ca aici, când abia mai aşteptăm să intrăm în miezul intrigei amo-roase, de pildă.

Ceeace de-asemena ni se pare cam prea imbel-şugat în culori saturate şi în genere un sistem realist prea practic de a-şi prezenta personagiile, este stă-ruiinţa, dovedită aproape faţă de fiecare din eroii şi eroinele romanului, de a zugrăvi, până în cele mai mici detalieri, înfăţişarea lor exterioară, din creştet până în tălpi şi de a nu prefera un procedeu psiho-logic, lăsând ca tot ce este caracteristic şi deosebitor în personalităţile de căpetenie să răsară lămurit din faptele lor, din cuvintele proprii şi din mentalitatea lor şi nu din o fotografie măiastră.

Cu aceste rezerve intrăm acum în expunerea sub-iectului, al cărui schelet se reduce nu atât de mult la o serie de fapte, ce se urmează succesiv înaintea noastră, ci mai mult la un şir de reflexiuni retros-pective asupra lor. Bazele romanului se află într'un timp petrecut înainte de începerea cărţii. La moşia din Adâncata, un sat din Moldova, îşi avea gospodăria sa un răzeş vajnic, bătrânul Matei Dumbravă, simbolul virtuţilor şi deşteptăciunii ţăranului român. Şi răzeşul Dumbravă avea o fată, pe care o mărită după un boier din oraşul Săveni, cu numele Vasilică Popazu, un taler cu două feţe şi un tip brutal, cu toată făţărnicia lui. Din această căsătorie se naşte un băiat şubred şi epi-leptic, Panait, şi o fetiţă firavă, frumoasă şi visătoare. Dar murindu-le mama, părintele copiilor se însoară a doua oară, îşi bate pe Panait şi-l maltratează, go-nindu-l dela casă, iar pe Maria, fată-sa, o mărită la 15 ani după ofiţerul penzionar, Maiorul Stahn, un beţiv şi un istovit din acelaş oraş.

Acestea s'au petrecut aşa zicând în avantscenă şi numai în urmă îşi porneşte d-l Sadoveanu firul sub-iectului. Capitolele prime ne introduc în diferitele interioare şi moravuri din oraşul Săveni, cu evidente tendinţe satirice. Maiorul Stahn şi tovarăşii lui de chef, pintre cari şi tânărul proprietar, boierul Voinea dela Plopeni, stau la taifas asupra politiceii mărunte

şi a minunilor vânătoareşti. Dintr'un început vedem contrastul cel mare dintre figura doborâtă şi trecută a maiorului Stahn şi între boierul de rassă viguroasă şi expresia tinereţei, care e Voinea. Şi nu este o simplă întâmplare, că în faţa acestei scene, trece ca o umbră, tânăra Marie, soţia nefericită a lui Stahn, care vede întâiaşdată pe Voinea.

Din sgomotul acesta al unei societăţi semiculte, infundată în obiceiuri sociale de tranziţie din oraşul provincial, autorul ne transpune în camera solitară a Mariei Stahn, care în orele nocturne, îşi plânge cu desgust sila de a sta lângă acest bărbat, iubitor de o vieţă desfrănată. Înaintea ochilor ei se petrece un trecut mişcat, „clipe de lumină veneau să mângăie ceasul de încremenire şi de mahnire al Mariei Stahn; izvorau ca dintr'o negură, treceau, se depărtau, ca umbre în visuri“. Dela prietene aflase despre fericirea casnică a altora şi asemănându-şi vieţa cu visurile ce avusese în tinereţe, ea plânge râuri de lacrimi pe ruinele acelor visări ideale, la cari n'a avut fericirea să străbată încă. Este, ce e drept, ceva vag, ceva bol-năvicios în scena asta melancolică şi exasperarea Ma-riei e descrisă şi mai viu în clipa de contrast, când bruta de Stahn, îndemnat de beţie şi de plăcerea simţurilor, intră sgomotos, ca să profaneze liniştea altarului acestei biete femei.

Aici avem punctul culminant al întâiului conflict. Şi e preziua sărbătorilor Învierii, pe care, împreună cu serviciul bisericesc, d-l Sadoveanu o descrie cu o adevărată cucernicie. La casa lui Stahn a picat, ca oaspe, bunicul Mariei, răzeşul bătrân dar chipeş şi luminos dela Adâncata, Mateiu Dumbravă, singurul suflet, de care Maria eră legată prin copilărie şi prin dragostea ce-i păstră. Tristeţa nepoatei îi dă de bă-nuit şi după o întâmplare cu totul brutală, petrecută în noaptea Învierii, în care răţâcitul Panait a fost bă-tut în obraz cu un cuiu de fier de tatăl său Vasilică Popazu, bătrânul Dumbravă îşi ia nepoţii, pe Maria cea hotărâtă să divorţeze şi pe nefericitul epileptic Panait şi-i duce la ţară.

Intrăm acum într'o atmosferă mai curată, mai să-nătoasă. Cu maiestria, pe care i-o cunoaştem cu toţii, d-l Sadoveanu ne desfăşoară un grandios tablou idilic dela ţară, din jurul gospodăriei ordonate a moşului Dumbravă, cu un sfârşit de primăvară, cum prea puţine s'au fixat în proza noastră. În mediul acesta se înseninează şi gândurile Mărioarei şi-i vine inima la loc. Boierul tânăr Voinea, dela Plopeni, e numai la o distanţă de o poştă şi vine zilnic, pe calul său negru şi inspumat. Adevărata fericire se iveşte şi pentru dânsa. Încă odată însă orizontul se turbură. E clipa în care epilepticul Panait îşi tăreşte propriul părinte către „Râpa-lui-Vodă“ şi se năruie cu dânsul în prăpastie.

Ne apropiem cu incetul de sfârşit. Trec lunile de doliu. Sub puterea de îngrijire a bătrânului răzeş şi sub ochii veghetori ai lui Voinea, Maria se face bine. Întâlnirile ei idilice cu Voinea se reiau. Firea îşi face datoria şi o nouă cununie deschide Mariei calea spre fericirea visată.

Aici, după părerea mea, romanul propriu zis e terminat. Vinovații au fost pedepsiți, după toate regulile logice morale. Cei slabi au căzut biruiți de patimile lor. Maria îl iubește pe Voinea, iar Voinea pe Maria și s'au găsit pentru totdeauna. Îi mai rămâne autorului o singură datorie de îndeplinit: cum rămânem cu „Apa morților”? Aceasta a săvârșit-o în ultimul capitol și să ne dea voie să privim acest sfârșit ca o greșală împotriva consecvenței psihologice a întregii cărți. Căci urmărind cu atenție înlănțuirea întregii acțiuni se observă cu siguranță o intenție a d-lui autor, de a pune față în față două curente, sau două tendințe. Pe de-o parte d-sa ne oferă vieța dela orașul de provincie, cu toate corupțiunile ei politice și sociale, iar, ca antiteză, ne colorează așa de simpatice curățenia și liniștea dela țară, pentru care face o adevărată propagandă, negăsind decât cuvinte de preamărire pentru mediul răzeșului Dumbravă. Impresia pe care ți-o lasă această tendențioasă paralelă nu se poate tăgădui și natural ar fi fost, ca revenirea la Țară și întâlnirea cu Voinea, un tip de sănătate și de vigoare, să rămână o soluție multumitoare definitivă pentru Maria și sfârșitul să se rotunzească armonice, odată cu rezolvarea conflictelor și cu încetarea motivelor de suferință ale acestui suflet. Dar suntem surprinși de un capitol de încheiere, în care Maria ne este prezentată într'un nou ipostaz. După doi ani de fericită căsătorie o regăsim iarăș torturată, reflexivă, simțindu-se nenorocită fără vreun motiv plausibil. Vieța monotonă dela țară o chinuște, contrar oricărei așteptări. „Aspirația sălbatică (?) către ideal” îi stoarce lacrimi, „cari aveau un gust ca de sânge”. Și în starea asta de neînțeleasă semi-histerie, interesanta Mărioară termină visul prin o viziune. La o depărtare mare îi apare mirajul de Fata-Morgana, numit de poporul nostru „Apa morților”. „Ce bine răspunde numele acesta nădejilor vieții mele”, — oftează Măria la sfârșitul cărți, lăsându-ne nouă, cetitorilor, o nedumerire vădită, în ceea ce privește motivul supărării ei. Iar gestul acesta de încheiere al d-lui Sadoveanu e, fără îndoială, cea mai puțin motivată parte a romanului.

⊗

Irina G. Lecca, „Pe urma dragostei”. Roman. București, 1911. 186 pag. în 8°. Prețul: 2 lei.

Pe d-na Lecca o cunoaștem din întâiul roman ce l-a scris, acum sunt trei ani aproape, sub titlul „Dreptul vieții”. Romanul eră conceput în forma de memorii, un gen mult iubit de scriitoare, când vor să-și descopere tainele intime ale simțirii. Și înregistrând acea primă lucrare, făceam într'o revistă următoarea reflexiune: „Volumul nu se ridică la vreo înălțime artistică. Dar așa simple cum sunt analizele acele de suflet de femeie, cu ușoarele ei sbuciumări de dragoste, uimesc prin sinceritatea lor. Descrierea vieții dela Țară, interpretarea unui foarte gingaș sentiment de mamă și schișarea câtorva figuri sunt tot calități de scriitoare, pentru cari trebuie să fim recunoscători d-nei Lecca și să privim plini de așteptare la viitoarele d-sale opere”.

Și într'adevăr, nu ne-am înșelat. Lucrarea mai nouă, apărută de curând, se prezintă în condiții considerabil mai bune și autoarea dovedește mai multă siguranță și îndrăzneală în încercarea de a ne da un roman despre fazele, prin cari trecem pe urma dragostei. Sinceritatea în noul roman este și mai transparentă. Simplitatea expresiei și mai intimă. Povestirea pornește a se închege tot mai strâns. Iar ceea ce ne face în deosebi să-i urmărim paginile cu atenție este sufletul acela etern femeiesc ce se relevă și respiră în toate. Comparată cu doamnele Ianculescu-Reuss și Bacaloglu, alte scriitoare de romane cu teze feminine, d-na Irina Lecca prezintă evidente calități de superioritate, grație unei naturalețe fără seamăn.

Povestirea subiectului este inspirată tot din regiunile Moldovei și anume din epoca de tranziție a obiceiurilor patriarhale la modernizarea spiritului public prin influențe franceze. Începe cu anii dinaintea lui Cuza și încetează pe vremea războiului pentru neatâr-nare. Ne dă pe de-o parte tipuri dintr'o bucată de boieri de viță veche, păstrători dârji ai credințelor străbune, iar pe de alta figuri de aventurieri străini, ce se strecoară, disolvante, prin clasa superioară, cormpând moravurile, stricând liniștea din trecut și buna rânduială a vieții curate în familiile boierești. Cu un lux de amănunte ne zugrăvește interiorul unei gospodării de aceste boierești, cu toată vieța din jurul ei, cu legăturile dintre stăpâni și țărani, cu epizoduri mărunte și foarte sugestive în rosturile tainice ale matroanelor, ale fecioarelor și copiilor din aceste curți, binecuvântate de belșug și de mulțumire. În părțile descriptive găsim gust și seninătate; în urmărirea caracterelor, precizări destul de îndemânatic; în mișcare, destulă vioiciune.

Sunt, propriu zis, două iubiri, cari se desfășoară în acest cadru. Amândouă sunt reprezentate prin cele două copile surori ale boierului Arghire dela Caramlău, cea mai mare Voichița și cea mai mică Ionica. Născute din aceiași părinți, ele totuși își au inclinările deosebite.

Voichița o fire mai sentimentală și mai aristocratică, iubește vieța mai sgomotoasă cu lux, cu pasiuni pentru formele ei moderne în exhibițiuni, cu adorare pentru vieța dela oraș. Mândria ei o face să se mărite repede după cel dintâiu cavalier de origine polonă, a nume Conrad Paschi, care-i iese în cale ca un cuce-ritor de salon, bun dansator și călăreț, admirabil causeur și cartofor. Echilibrul căsniciei abia se menține câțiva ani și urmează decăderea financiară și retragerea tinerei părechi la moșia boierului Arghir. Avizind Voichița că bărbatul o înșală, divorțează, rămânând cu două fetișoare și dând pe băiat lui Paschi, să-l crească el, căci îi sâmnă lui mai mult. Conflictetele acestei căsnicii sunt bine prinse. Aventurierul polon e simpatice colorat, iar mândria rece a Voichiței ambițioase se menține până la sfârșit.

În schimb Ionica, cea de-a doua copilă, a crescut și ea și e prezentată ca o sburdalnică de o rară drăgălășie. Dragostea ei de atmosferă curată dela țară și râvna de a sorbi la nevoie tot farmecul imprejmui-

rilor căminului părintesc, o dovedesc ca înzestrată cu o natură sănătoasă. În materie de dragoste și de măritiș ea are vederi contrare Voichiții. Ea este de părerea că viitoarele părechi, dacă țin să fie fericite, trebuie ca să se fi cunoscut aproape din copilărie, căci „prieteniile sădite în inimă de copil sunt răsădul de primăvară“. În consecință ea ține, din anii săi de joacă, la prietenul ei Nicu Preda, fiul boierului din vecini, cu care se logodește, pentru a se cunună, după întoarcerea lui glorioasă din războiul de neatarnare și a rămâne mai departe stăpână pe pământul străbun.

Avem deci două iubiri. Pe urma uneia o femeie pătimașă se stinge, din pricina unor preocupări ciudate și a ușurinței pripite de a da crezare celui dintâiu venit. Pe urma celeilalte o fecioară mai chibzuită, mai realistă în fața vieții, ajunge la deplina cucerire a mulțumirii. Antiteza aceasta autoarea știe s'o evidențieze bine și să imbine felurite situații sociale și sufletești. Simpatice rămâne fiecare rând, în care se fixează simțul femeii în diferite stadii de vârstă și întâmplări, la naștere, în timpul școlii, la cununii, sau în alte clipe de bucurie, sau de tângire.

Moldoveancă, în aparență și naționalistă înfocată însă, d-na Irina Lecca a făcut, după părerea mea, o greșală împotriva părții pur omenești a povestirii

sale romantice, când și-a subliniat prea tare tendințele în această direcție. Mai întâi că, atât șoptele politice asupra unirei principatelor cât și în contra combinațiilor alegerei unui Domn, nu au ceva hotărîtor în această carte și constituie ceva de prisos. Deasemenea melancolia naționalistă cu războiul pentru neatarnare dela sfârșit, seamănă perfect a foc de artificii, absolut inutil, când e vorba de rezolvarea unui conflict sufletesc atât de simplu, cum eră dragostea dintre boierul Preda și Ionica. Iar deadreptul greoi și prea evident tendențios este ridiculizarea educației celor două fetețe ale Voichiței la pensioanele din străinătate. Combaterea acestor anomalii în educația fetelor de boieri, cari în școlile de călugărițe catolice, prin Franța sau în Dresda, își uită de limba lor moldovenească și de obiceiurile de acasă, o admitem și noi, dar în cadrul unui articol de revistă și nu ca motiv prozaic și turburător într'o operă de artă. Dacă d-na Lecca va renunța la părțile aceste de utilitate practică și la dorința, ca paginile d-sale să aibă în acelaș timp și un caracter pedagogic și național în sens militant; dacă va ști să păstreze, în marginile talentului de povestire simplă, nivelul artei netulburate, suntem siguri că va ajunge o prozatoare cetită în cercurile cele mai largi.

H. Chendi.

Cronică.

= **Plângerea nedreaptă a unui poet.** D-l Gabriel Donna, poet despre care noi știm tot atât de mult, ca și cetitorii revistei noastre, ne-a trimis zilele aceste o broșură elegantă cu versuri, din care aflăm că d-sa trăește la București, că scrie versuri de mult și că e adânc nemulțumit de faptul că opinia publică nu-l recunoaște. Deschidem pagina din urmă a broșurei, intitulată „Marginalia“ și cetim acolo următoarea strofă de reproș la adresa eventualilor cetitori:

Ducând în ochii-ne miragii
De 'nflăcăratele peisagii
Și 'n suflet iar cristalizând
Iluzii roze, navigând
Spre-o 'ndepărtată constelare,
Vom trece-asemeni cu o stea
Ce-o clipă ceru-ar traversa,
Sfidând pământul adormit.
Ce-i pasă că nu s'a zărit
De nimeni *pedea splendoare!*

Mai pe înțeles strofa asta însemnează: „Iată cetitorule, ai avut o bună ocazie de a vede un nou luceafăr al poeziei române și tu nu ai avut darul de a-l zări și a-l admira cu toare 'miragiile' din ochi, cu toate peisagele 'inflăcărâte' din suflet, iar până a te deștepta din somn, luceafărul a dispărut în zare, sfidându-te din înălțime!“

Mă rog să stăm nițel locului, ca să nu mai facem nedreptate nimănui. În univers și în viața noastră literară nimic nu se pierde. Mai cu seamă după poeți umblăm cu arcanul și unde licărește ceva, criticul se găsește îndată. După cât știm noi astăzi nu poate fi trecut nimeni cu vederea și viața poetului e urmărită din leagăn, iar la 15 ani apare volumul și consacrarea definitivă! Și oricât ar fi de mititel și de confuz, el își găsește apologetul; iar dacă vreunul îl nenorocște spunându-i adevărul, sar alți cinci critici și-i dau certificat de genialitate. Ne-am miră așa de mult, ca tocmai d-l Gabriel Donna să fie tratat cu vitregitate și ignorare completă!

Credința noastră este însă că pricina nu poate să fie aiurea decât în chiar colecțiile de versuri ale d-lui Donna. Iată, ne facem datoria și răsfoim „Marginalia“, din care cele mai multe bucăți ar trebui să le mai cunoaștem dintr'o broșură mai veche a acestui autor cam infelice. Vedem în ele mai întâiu o confuză dorință spre decadentism. Ascultăm sonoritățile forțate și fără înțeles și privim la privilegiile oribile din Noemvrie:

*Și tristă-i azi lumina
Ca un desen ciudat de China.*

Iar negăsind nici coordonarea logică a gândului și a imaginilor, cetim mai departe ca să ne întimpine

măcar un verbiaj, plin de muzicalitate, care așa de des ne farmecă în urmărirea poeziei lui Verlaine de pildă. Dar iată d-l Donna ni se prezintă cu un ritm greoi, imposibil și palid, cam în felul acesta:

*Ne duce dorul violent
Spre orgii de apusuri din Orient.*

Credeam apoi că cel puțin în altă direcție a modernismului d-l Donna ne va interesa deaproape, anume în poeziile d-sale exotice, în cari ne vorbește despre „amintirile translucii de ametist“, dar vai și aici nu dăm decât de strofe cu următoarea eleganță:

*Azi corpul tău subțire
Sub carnea-ți roză poartă
O eleganță de schelet...*

Mersi, destul, d-le Donna! Am vrea, dar nu putem să zărim strălucirea luceafărului în strofele d-tale marginale. Motivezi d-ta destul de plastic, de ce nu ți-a observat nimeni repede splendoare. Dar, desigur, în cazuri de-acestea „nepăsarea“ e unica panacee pentru poeți răniți și desconsiderați. Nepăsarea și nu revolta! Au mai trecut ei și alții prin situații de-astea și au rămas oameni cum se cade. Sunt harfe sfărmate, cari amuțesc înainte de a fi sunat și ele în concertul poeziei române, iar purtătorii lor s'au resemnat de sine și n'au mai pornit în drumul de glorie! Nu-i așa că este ceva simpatic în curajul resemnării și al renunțării la ambiții neintemeiate? (=).

✱

Pasărea albastră. Teatrul „Rejane“ din Paris e de două săptămâni în sărbătoare. Elita rafinată a Parisului artistic, are puțința să petreacă acolo câteva ore, sub răsufletul cald al poeziei duioase și cugetării limpede. E un vis fantastic, feeria lui Maurice Maeterlinck, și totuși atât de aproape de fiecare dintre noi, de parcă ar fi însuș visul nostru de demult...

Oh! au fost clipe așa de dulci și atât de mișcătoare, încât cuvintele-mi par pale și banale, să poată redă întreaga lor duioșie, și concepția înaltă a filozofului-poet. Mă voi mulțumi dar cu câteva impresiuni fugare, culese în sborul vremii, ca un admirator al simbolului și sentimentelor subtile.

Un titlu sugestiv afară din cale, — Pasărea albastră (L'oiseau Bleu), — simbolizează fericirea după care alergăm o viață întreagă, și care aproape întotdeauna e lângă noi, colorată ispititor, și n'am avea decât să ridicăm ochii, privind clar în jur. Iar pentru că copiii sunt cei mai delicați visători, trăind într'o lume visată de basme cu Feții-frumoși și Cosânzene, Maeterlinck alege doi dintre ei, nevinovați, veseli și arareori triști, de o inteligență scăpărătoare asemenea prichindelului ce în poveștile noastre omoară balaurul, iar în cele fraceze lui „Petit Pouset“.

...Eră, în seara ajutorului de Crăciun. Afară zăpadă până 'n brâu, iar vântul colindă singuratec pe la ferești. În odaia simplă și tristă, focul pălpăe liniștit pe vatra plină de jeratec. În pacea nelămurită, copiii Tytyl și Mytyl, adorm cu gândul departe, la vremi mai

bune, când vor fi bogați... iar Moș-Crăciun ascuns în barba albă și lungă, le readuce daruri și jucării, ca la ai vecinului...

În visul lor, tot ce-i inconjoară, se intrupează, prinde glas, căci Zâna fermecată, ce-a răsărit ca prin minune, le-a dat suflet, ca să insoțească pe mici vișători, ce vor plecă departe... departe... să prindă „Pasărea albastră“.

Pisica vicleană și prefăcută, cănele veșnic credincios omului, focul neastâmpărat și roșu, zahărul cel dulce și cel mai bun prieten al copiilor, apa verzue și totdeauna călătoare, laptele cel spumos și alb, pânea, mierea e tuturora supusă și lumina clară, ce pătrunde pe geamuri, dela palatul cel mai mareț până la coliba cea mai săracă, împărțind în dar, vieță, veselie pentru cei bolnavi și triști, și rămânând mereu întreagă și aceeaș...

Atunci, când Zâna fermecată îi întreabă „care dintre voi veți insoți pe copii în drumul lor lung spre fericire, chiar dacă în urmă veți fi răsplătiți cu moartea...“, numai cănele și lumina îi privesc galeși, și nu vor să-i lase singuri, și să rătăcească într'o nețărmurită pribegie. — Și cât e de adevărat!...

Apoi Zâna dă, lui Tytyl, chitlia, de care se vorbește și în poveștile noastre toate, și cu care te poți duce ca fulgerul, într'o clipă, unde gândești, și poți vedea tot dincolo de întunec.

Iată-i dar plecați din Palatul fermecat al zănei, în drum spre Țara amintirilor. Concepția filozofică, alui Maeterlinck, despre moarte, e cât se poate de optimistă; omul continuă să trăiască mai departe, fiecare în sânul familiei nevăzut, decât în aducerile aminte. — Tytyl și Mytyl se apropie încet de casa bătrânilor părinți, ce se desface cu incetul din ceață, asemenea casei lor, iar revederea după atâția ani e înduioșătoare până la lacrimi. — „Noi ne deșteptăm din somn, spune bătrânul, și vă avem aproape, de câte ori vă gândiți o clipă la noi, și asta e bucuria noastră... — Tot aci, ei reîntâlnesc pe frații lor morți, și cari nu s'au schimbat de fel din ziua despărțirii eterne...“

Frumoase sunt clipele când cu toții strânsi lângă masa din curte, căci primăvara e veșnică acolo, chiamă rând pe rând toate icoanele din trecut! Dar ora despărțirii sună din nou, ei pleacă abătuți ducând zănei pasărea albastră, odată ajunși la lumină, ea își pierde culoarea.

Seara se lasă apoi îngândurată și melancolică, iar copiii se îndreaptă spre tănuitul Palat al nopții. Noaptea tronează din albastru, și din puzderia stelilor de aur; ea învâluie cu aripi metalice și violete, țărnițele îndepărtate... Acolo cercetează călătorii, toate tainele necunoscute nimăruia, și se îngrozesc de simbolurile răsboiului și morții. Somnul stă calm și senin deoparte, iar în fund după un paravan argintat, se ascund misterele ce au rămas încă străine omului și pasărea albastră alături de altele îmbrăcate în aceeaș culoare, dar care și-o vor schimba la prima rază a soarelui. Copiii fericiți și înveseliți prind una dintre ele, dar vai! deziluzia va fi mare când

lumina, care nu poate păși niciodată în Palatul nopții, îi va învălui și lumina.

Țara vremilor ce va veni înfățișează lumea așa cum va deveni peste atâția și atâția ani. În fața concepției filozofice a lui Maeterlinck, marginile despărțitoare ale timpului în prezent, trecut și viitor se șterg. Pentru el nu există decât o realitate neclintită și care cade sub simțurile noastre în forme deosebite. Ce surprinderi frumoase ne rezervează viitorul progresului! Invenții noi, puteri nețărurnite, flori uriașe aromate de parfumuri dulci, și o viață mai calmă și plăcută. Ceeace nu se va schimba niciodată, vor fi mereu clipele, vremea și iubirea ideală și eternă, simbolizată prin cei doi îndrăgostiți, ce și-au jurat iubire pentru totdeauna și totuș nu pot rămâne, decât câteva clipe împreună, căci timpul nepăsător și rece îi desparte, iar regretele îi învăluie. Apoi Tytyl și Mytyl plecați din azurul palatului de marmoră, cu coloane de porfir, unde viitorul stăpânește, se reintorc în țara celor morți, în Țintirimul trecutului.

E ora misterelor; miezul nopții bate, și pe când copiii se așteptau înspăimântați, să vadă apărând din morminte imagini urite și reci, răsar flori albe de crin, simbolul veșnic al aducerilor aminte.

...Ajunși în Grădina Fericirilor, cu pomii încărcăți de roade, cu flori nenumărate, cu izvoare ce șoptesc dulce, cu culori vii, și viață nesfârșită, neîncetătorii copii, se minunează de tot ce-i incunjoară, și prind par'că a înțelege mai bine lumea, o văd mai clar, și-și dau seamă că poate e aceeaș ce se scurge zilnic pe lângă casa lor micuță, străjuită la poartă de un măr stufos.

În drumul lor Paserea albastră, pretutindeni le-a scăpat neatinsă, și obosiți de pribegire, se reintorc acasă. Despărțirea e mișcătoare, și însoțitorii se pierd în formele lor de altădată, amuțind incremeniți...

Dar toate astea n'au fost decât un vis: Dimineața Crăciunului vine plină de soare, copiii se deșteaptă sub sărutările mamei, și ea o clipă pare îngrijată de vorbele lui Tytyl și Mytyl, ce-i par fără rost, ca un delir de bolnavi. De astădată, lucrurile din odaie, iau forme mai prietinoase, vesele, luminate de o lumină nouă, înțeleasă; toate-s aceleași..., ei privesc cu alți ochi. Oh! iată și „L'oiseau Bleu“, într'o colivie de lângă fereastră; de atâteaori au văzut-o altădată, — au gonit după ea un vis nebun, și eră așa aproape!... Totuși Tytyl aduse fericirea unei copile bolnave a vecinului, și apoi pasărea sboară, scăpată, și se pierde în zare...

— „Trebuie să fii cutezător, spune Berylune (zâna fermecată), și să vezi ce se ascunde, căci de când zânele au dispărut, oamenii nu mai înțeleg ce văd, și numai ele pot aprinde ochii stinși ai omenirii...

Feeria aceasta evocătoare, și îmbrăcată într'o poezie subtilă și minunată, deși nu în versuri, e mai mult decât povestea celor doi copii nemângăiați la început, e icoana călăuzitoare a întregii noastre fericiri. Poetul-filozof, își simbolizează cugetarea din clipele când cutreeră cu gândul o viață nouă, tăcută și limpede, privind în căminul ce pălpăe somnoros și dulce. Și

pe lângă farmecul și valoarea ei poetică, se adaugă, puterea evocătoare, de a deșteptă în fiecare dintre noi, sentimente vagi pline de melancolia trecutului, și extazul orelor ce ne ispitesc din depărtarea lor nețărurnită și neînțeleasă...

Paris, 1911.

Const. Urdarianu.

»

Pier cântecele noastre populare?

Și cum vin cu drum de fier

Toate cântecele pier...

Eminescu: *Doina*.

Mi-a fost drag întotdeauna, stând așa pe inserate, când flăcării și fetele satului se întorceau dela câmp, să ascult versul trăgănat al cântecelor lor.

Căci în pânza ușoară a inserării, simțeam par'că toată frumuseța acestor cântece, învăluite întotdeauna în caracteristica lor umbră de tristeță.

De ce or fi mai totdeauna triste versurile în cari țaranul nostru își îmbracă cântecele?

Și prinzând cuvintele purtate de vers, un fior neplăcut mă încercă întotdeauna de câteori printre ele vedeam strecurându-se câte un cuvânt schimonosit, străin de graiul nostru, străin mai ales cântecului țaranului nostru:

I-auzi vaea bubuește

Și puicuța logodește

Logodească arz'o para

Că ea mi-a mâncat „onoara“

La început puține și mai sfioase, odată cu „mersul progresiv al civilizației noastre“ — care-și arată roadele și pela țară — și-au făcut vad tot mai larg; cântecele de oraș au venit și la țară și în locul jalnicei și duioasei noastre doine, acelaș vânt al inserării mi-a adus versul desmățat al „mațșului“.

Pier cântecele noastre populare?

O spunem cu durere: în multe părți da. Și de mulțitor. Alexandri spune în Barbu Lăutarul:

„Vremea vremuește, bătrânii se duc, obiceiurile se prefac, oamenii se schimbă și cântecele se schimonosesc...“

Iar marele nostru Eminescu, adâncul cunoscător și iubitor al versului popular, la umbra căruia și-a încheșat maestrele lui versuri, a simțit-o aceasta de mult și în doina-i de jale și durere a neamului nostru a însemnat și această durere a pierderii poeziei populare:

„Și cum vin cu drum de fier

„Toate cântecele pier...“

Și-i păcat. Cu ele se pierde toată aceea mare frumuseță a sufletului neamului nostru. Se pierde un întreg trecut, care așa cum a fost trăit el cu clipele lui de vitejie sau de durere, de bucurie sau de tristeță — rând pe rând — a fost prins în versul cântecului popular.

De-a fost timp de vitejie poporul și-a făcut cântecul de lupă:

„Hai frați, hai frați

„La năvală dați

„Steagul, crucea și moșia

„Să vă apărați“.

Tot atunci au izvorit acele balade voinicești și cântecele haiducești.

De-a fost timp de jale, de sărăcie și restriște el a cântat în aceste minunate versuri cari ascund o nețărmită tristeță:

Pelin beau, pelin mânânc
Sara pe pelin mă culc.
Dimineața când mă scol
Cu pelin pe ochi mă spăl.

sau:

Alelei frate peline
Amară-i frunza pe tine
Ca și inimoara 'n mine,
Amară-i frunza 'n dudău
Mai amar sufletul meu!

Și 'n minunate versuri de o rară gingășie el și-a cântat dragostea:

Leagănă-te brad, brăduț
Ca mine că n'am drăguț,
Leagănă-te brădișor
Ca min' că n'am bădișor...

sau:

Cine are dor pe vale
Știe luna când răsare
Și noaptea cătu-i de mare.

ori:

Dusu-s'a bădița dus   Tae bade coasă 'n iarbă
Mi s'a dus la coasă 'n sus,   Tae rupe-s'ar de grabă
Tae bade coasa 'n rouă   Ca să vie 'n sat s'o dreagă
Tae rupe-s'ar în două,   Și pe mine să mă vadă!

Nu-i neam pe lume care să fi putut prinde cu atâta gingășie, cu atâta frumuseță și 'n versuri atât de frumoase, cântecul dragostei ca poporul nostru.

Și totuș aceste cântece, se duc, se pierd. De ce?

În fața sărăciei și nevoii în care se află poporul nostru să i se fi înăsprit întru atât sufletul, încât să fi pierdut simțământul acela ascuns al duioșiei și al gingășiei din care-i izvorau versurile?

Nu cred, căci nevoile s'au ținut mai întotdeauna de el și apoi tocmai în dureri și-a cântat el cele mai frumoase versuri!

O vie dovadă o poate da acest început de poezie care nu-i decât o scrisoare ce-o trimite unul din temniță către cei deacasă:

Du-te carte, du-te carte
Du-mi-te departe foarte
La mândruța, că-i departe
Și de doru-mi nu mai poate¹⁾

sau iată alt început din o scrisoare pe care un soldat o trimite dragei lui:

Uite, eu azi sunt departe
Și matale îți scriu o carte
În tuspătru cornurele
Pe dinuntru cu mărgel
Și la cornuri aurită
Pentru tine pregătită!²⁾

¹⁾ Din Ardeal.

²⁾ Vezi „Ion Creangă”, anul I, Nr. 5.

Deci izvorul poeziei n'a încetat. Totuș vedem că vechile cântece se pierd, cele noi din ce în ce mai puține și acelea nu mai au trecere.

Nu mai au trecere nici la țară. Vezi că și aici prinde a pătrunde civilizația noastră de mahalala, care dacă nu ne dă nimic, ucide în schimb toată frumusețea curată a poeziei populare.

Atingerea cu târgurile, mai ales cu mahalalele în care să sălășluște în deobște, acel curios pospaiu de „civilizație” caraghioasă, prin soldați, lăutari, slugi, frumoasele poezii ale poporului, izvorite în aerul curat și limpede dela sat, care poartă în ele toată sănătatea sufletelor din care au izvorit, să schimonosesc, împietrițându-se cu cuvinte urite, fără rost și înțeles — trivializându-se în cele mai multe cazuri.

Ți-i jele par'că, când la acele frumoase versuri bănățene

Mândruliță din bănat
Nu gândi că te-am uitat

Mahalalele noastre au adăugat cântându-se acum și pe la sate și aceste platitudini:

Lino cu părul buclat
Ce nu-mi stai la sărutat.

Și iată ce bine să vădește această dăunătoare înrăurire a mahalalelor asupra poeziei populare în acel răvaș cu versuri a flăcăului soldat, care are în suflet simțeminte atât de gingașe încât scrie dragii lui carte în tuspătru cornurele, înlăuntru cu mărgel și pe la colțuri aurită, pentru dânsa pregătită, apoi mai departe continuând:

Dragă de ți-o mai fi dor
Să-mi trimiți mie scrisori
Pe trei ramure de flori

adaugă și prinosul „civilizației” ce i l-a dat târgul care-l face să incheie această frumoasă strofă cu acest așa de urît vers:

C'am fost amândoi *amori*.

Apoi să se mai adaugă culegerile de versuri populare făcute de casele de câștig jidovești a la Pinath și Klein ca să nu mai vorbesc de altele, care pretind totuș, că fac operă culturală, modernizând în numele esteticeii bietele versuri din popor — și se va înțelege de ce curata poezie a poporului azi e pe pragul pieririi. Și dureros e faptul, că mai nimic nu se face spre a se pune o stavilă acestor rele înrăuriri. În primul rând la sate între flăcăi și fete trebuiește restatornicită iarăș dreapta prețuire a versurilor ce ei și le-au făurit. Și în primul rând școala de sat aici își are marea datorie. În locul atâtor anecdote nesărate și afumate ale d-lui Speranță de care sunt din belșug prin cărțile de cetire ale copiilor, bine ar fi să-și iee locul de frunte tot versurile populare. Sunt doar așa de frumoase și pe înțelesul lor; căci dacă cam greu pot prinde copiii poeziile în metru Alexandrin, apoi ce ușor ar ști ei să-ți zică pe Mihu Copilul sau pe Toma Alimoș.

Iar ca să scape din vâltoarea peirii prin prefacere și uitare multe din versurile ce se mai făuresc

și cântă încă pe la sate, ar trebui cât mai degrabă și mai cu hărnicie strânse și publicate de acei ce în adevăr iubesc poezia poporului și mai ales cât mai în grabă. Căci în curând multe din frumoasele versuri de azi mai nu s'ar mai putea cunoaște sub atâtea noi prefaceri moderne a timpului nostru. Aceasta o și face cu vrednicie revista „Ion Creangă” din Bârlad care prin pana Domnului Tudor Pamfile neobositul ei conducător așterne așa de lămurit acest țel al ei:

„S'a cules multă literatură populară cu toate că'n toiul muncii vremurile de prefacere s'au năpustit deodată; mergem înainte, ocolim pe cât putem colțurile „atinse” (de civilizație mă rog) și scociorăm pe unde mai vedem sănătatea ca să scăpăm acest din urmă veșmânt al trecutului nu de moarte, ci de pierdere așezându-l în sicriul unde viermele nu poate pătrunde.”¹⁾

Și să-i ajute, Dumnezeu, căci e mare, frumoasă, și grea sarcina ce și-a luat-o.

Petru Gh. Savin,

Membru-intemeietor la revista „Ion Creangă”.

§

Dürer. E unul dintre marii pictori ai Nemților. S'a născut în Nürnberg la 21 Maiu 1471. Tatăl său a fost argintar de origină din Ungaria, care se bucură de oarecare trecere în Nürnberg. Albrecht Dürer a învățat mai întâiu meșteșugul talălui său, pe urmă, ascultând de înclinările lui suflatești, s'a apucat de pictură, intrând ca ucenic în atelierul lui Mihail Wohlgemuth, vestit pictor pe acele vremuri. După ce a terminat ucenicia, a făcut o călătorie de studii de patru ani prin diferite orașe. La 1494 se întoarse acasă și, după obiceiul de atunci, tatăl său îl însură cu Agnes Frey, care nu i-a fost o tovarășă tocmai ideală; cătră sfârșitul vieții se pare a fi fost chiar o Xantippă. La 1505 face o călătorie la Veneția, unde e primit cu dragoste și sărbătorit. Aici și-a vândut toate tablourile ce le dusese cu dânsul. La 1506, neascultând de ispitele de a rămânea în Italia, se întoarce acasă, în Nürnberg, unde lucrează din greu, luând parte la întreaga mișcare intelectuală a timpului său, până la 6 Aprilie 1528, când moare. Pe lângă pictură, a lucrat xilogravură și cuprogravură, și prin opera lui e expresia cea mai caracteristică a spiritului german.

În acest număr reproducem în colorii vestitul lui crucifix, care se află în galeria de pictură din Dresda. Pe marginea de jos a icoanei sunt scrise cuvintele: Părinte în mâinile tale îmi dau sufletul meu. Cu gura întredeschisă șoptește aceste cuvinte înainte de a i se stinge vieța ca om. Valoarea acestui crucifix a rămas statornică, deși, după Dürer, mulți pictori au zugrăvit același subiect. În întreaga figură a lui Isus e liniștea divină a învingătorului. Numai vălul ce-i încinge mijlocul flutură sălbatic. Peisagiul drăgălaș stă singuratic și părăsit; peste el se pogoară durerea neagră a ceriului. Tabloul probabil a fost zugrăvit în Veneția, la 1506, fiindcă în coloratură arată influința lui Bellini și Giorgione.

¹⁾ Vezi Ion Creangă. Anul III. Nr. 2.

Dintre portretele lui reproducem pe cel al consilierului din Nürnberg, Hieronymus Holzschuher, zugrăvit la 1526, care e unul dintre cele mai splendide portrete ale lui Dürer. Bătrânul Holzschuher ni-e înfățișat ca un om sever, care nu suferă contraziceri. Această severitate e însă a omului oficial, care în inima lui e un om bun. În întreg portretul e o vioiciune și o tinerețe, care farmecă. Fiecare dintre noi ar vrea să ajungă așa bătrânețe, care cum zic Nemții: „es blüht ihm sein Alter, wie greisender Wein”.

Capul de moșneag e o schiță după natură făcută în călătoriile sale. E un minunat studiu, lucrat cu o siguranță și cu o putere uimitoare, care și astăzi trezește admirația pictorilor. Acest studiu e aplicat la Pavel în tabloul Apostolii, unde e întinerit și unde mâna ține spada luptătorului pentru credință. Tabloul lui Apostolii e zugrăvit la bătrânețe și prin el izbuște să încopcie stilul german cu cel de sud, făcând un tablou monumental. Cel din stânga înfățișează pe Ioan și Petru, iar cel din dreapta pe Pavel și Marcu. Despre acest tablou și despre întreaga operă a lui Dürer va mai fi vorba în revista noastră.

§

† **Iosif Sterca Șuluțu.** De mult nu s'a văzut în Sibiiu o înmormântare mai frumoasă și mai impunătoare ca cea care s'a făcut fostului președinte al „Asociațiunii”, Iosif Sterca Șuluțu. I. P. S. Sa Mitropolitul Victor Mihalyi din Blaj, asistat de 8 preoți și 2 diaconi a săvârșit prohodul în curtea clădirilor Asociațiunii. La prohod a luat parte lumea cea mai aleasă din Sibiiu, în frunte cu I. P. S. Sa Mitropolitul I. Mețianu, și public venit din afară. Dintre cuvântările funebrele cari s'au rostit remarcăm în special pe cea a d-lui vicepreședinte A. Bârseanu pe care o reproducem în acest număr. Au mai ținut cuvântări d-nii Dr. V. Suciuc, canonic în Blaj, și Dr. V. Bologa, directorul școlii civile de fete a „Asociațiunii”. Cortejul funebrel a fost impunător, a străbătut prin strada Cisnădiei și Piața mare cătră cimiterul bisericii române unite, unde rămășițele pământești ale regretatului președinte au fost așezate spre veșnică odihnă în cripta proprie.

Toate ziarele noastre au jelit trecerea din vieța a acestui martor al vremurilor de vitejie dela 1848. Biroul Asociațiunii a primit o mulțime de telegrame și scrisori de condolențe, cari, împreună cu descrierea amănunțită a înmormântării, vor apărea în revista „Transilvania”.

.....

Poșta redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

S. C. Traducerea din Sinkiewicz are unele calități, dar trebuie să vă feriți de ardelenisme și de blăjănisme. Apoi mai trebuie să vă familiarizați și cu gramatica și ortografia.

D. M. Nici originalele nici traducerile nu-s de publicat.